

Oulun musiikkikeskuksen rakennushistoriaselvitys

30.4.2019

Kuva 3. Sisäpiha, kuva Heikki Kaikkonen (HK)

TILAAJA Oulun kaupungin Tilapalvelut -liikelaitos

TEKIJÄ Architects Office / Arkkitehtitoimisto Kaikkonen Oy

LAADITTU 30.4.2019

Kannen kuva Oulun musiikkikeskuksen vaiheet 1 ja 3,
kuva Heikki Kaikkonen 2018 (HK)

Viereinen kuva 2. Madetojan salin aulan valaisimet,
kuva Smriti Bajracharya 2018 (SB)

SISÄLTÖ

sivu

TIETOSIVU	4
JOHDANTO	5
TEHTÄVÄ JA AINEISTO	6
KOHDE	7
KAAVATILANNE/ YLEISKAAVA	9
ASEMAKAAVA	10
LIITTYMINEN YMPÄRISTÖÖN	11
TAUSTA	13
RAKENTAMISEN VAIHEET	17
ARKKITEHTITOIMISTO UKI ARKKITEHDIT JA ARKKITEHTI MATTI HEIKKINEN	18
SUUNNITTELU	18
RAKENTAMINEN JA VAIHEITTAINEN VALMISTUMINEN	18
<i>ILMAISUTYYPPIANALYYSI</i>	24
SISUSTUS	27
SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET	33
1. VAIHE	34
2. VAIHE	38
3. VAIHE	41
MUUTOSSUUNNITELMAT	44

SISÄLTÖ

sivu

NYKYTILA JA SÄILYNEISYYS	45
YHTEENVETO	51
LÄHDEAINEISTOA	53
KUVAKOOSTE	55
ULKOKUVIA	55
SISÄKUVIA	57
PÄÄASIAALLISET PINTAMATERIAALIT	64
MADETOJANSALIN TAIDETEOKSET	69

Kuva 4. Esiintyjien sisäänkäynti. (HK)

Musiikkikeskuksen kerrosala on 6040 k-m²
tilavuus on 41310 m³

Lähde tämän tietosivun tiedoille (Niskala 2009)

SIJAINTI	KAUPUNGINOSA 13 KORTTELI 5 TONTTI 2												
KAAVAMÄÄRÄYKSET	YY I-II 6600, 1 AP/ 25 m2 a												
SUOJELUTILANNE	Maakunnallisesti arvokas kohde (MRKY 2015), Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä kohde tai alue (RKY 2009)												
SUUNNITTELIJAT	ARKKITEHTITOIMISTO UKI-ARKKITEHDIT Matti Heikkinen, Pentti Komulainen, Seppo Koutaniemi, Kirsti Reskalenko ja Matti J. Terho, avustava suunnittelu Tarja Fors-Kivlinna, Eino Härkönen ja Helli Liikka Erikoiskalustus suunnittelu Kimmo Varjoranta, Tekstiilisuunnittelu Marjatta Metsovaara Rakennesuunnittelu Voimarakenne Oy LVI-suunnittelu Arkins suunnittelu Oy Sähkösuunnittelu Arkins suunnittelu Oy Akustinen asiantuntija Arkkitehtitoimisto Alpo Halme Oy												
RAKENNUTTAJA	Oulun kaupunki												
<table><tr><td></td><td>SUUNNITTELUVUODET</td><td>RAKENNUSVUODET</td></tr><tr><td>1. VAIHE</td><td>1980-1985</td><td>1981</td></tr><tr><td>2. VAIHE</td><td>1989</td><td>1989</td></tr><tr><td>3. VAIHE</td><td>1990</td><td>1991</td></tr></table>			SUUNNITTELUVUODET	RAKENNUSVUODET	1. VAIHE	1980-1985	1981	2. VAIHE	1989	1989	3. VAIHE	1990	1991
	SUUNNITTELUVUODET	RAKENNUSVUODET											
1. VAIHE	1980-1985	1981											
2. VAIHE	1989	1989											
3. VAIHE	1990	1991											
OMISTAJA	LIIKELAITOS OULUN TILAPALVELUT												
KÄYTTÖTARKOITUKSET	KONSERTTISALI, OULU SINFONIAN HAL- LINTO- JA HARJOITUSTILA, KONSERVATORION OPETUSTILAT												

JOHDANTO

<u>Pysyvä rakennustunnus</u>	<u>Vanha rakennustunnus</u>	<u>Osoitteet</u>	
100372152B	564-13-5-2-1	- Leevi Madetojan katu 3	
<u>Valmistunut</u>	<u>Käyttötarkoitus</u>	<u>Asuntoja</u>	<u>Kerrosluku</u>
01.09.1983	Teatterit, konserttitalot jne.	0	2

Kuva 5. Musiikkikeskuksen sijainti tontillaan ja rakennusvaiheet, kuva Oulun kaupunki, (Ouka)

Kuva 6. Oulun musiikkikeskuksen Madetojan salin aula. (HK)

Oulun musiikkikeskuksen rakennushistoriaselvityksen yhteydessä rakennuksen nykytilanne on dokumentoitu valokuvaamalla se sekä sisältä että ulkoa. Sisätilat on inventoitu kohdekäynnillä. Sisä- ja ulkotilojen tarkastelussa silmämääräisiä havaintoja on verrattu alkuperäissuunnitelmiin. Selvitys on valmistunut huhtikuussa 2019. Selvitys on tehty Museoviraston Talon Tarinat – Rakennushistorian selvitysopas -teoksen ohjeita noudattaen.

TEHTÄVÄ JA AINEISTO

Toimeksiantokirjeessään 30.10.2018 Liikelaitos Oulun Tilakeskus tilasi Madetojan salin hankeselvityksen tueksi Oulun musiikkikeskuksen rakennushistoriaselvityksen. Tekijä on tekniikan tohtori Heikki Kaikkonen kaavoitusarkkitehti Pia Krogiuksen ohjauksessa.

Työn aineistona on ollut Oulun kaupungin rakennusvalvonnan arkistomateriaali, Kaarina Niskalan kirjoittama ja Ilpo Okkosen valokuvaama kirja *UKI Arkkitehdit – Huomisen tekijät*, Arkkitehdit Sarlin+Sopanen Oy & Studio Puisto Oy:n laatima Pohjankartanon rakennushistoriaselvitys, Dosentti Turo Mannisen *Oulun kaupungin historiaa 1945–1990* teos, Virva Jakkulan kirjoittama *Oulun Konservatorio 1952–2002* historiikki, muutama lehtiartikkeli, kiinteistömanageri Markku Palolan johtama kohdekäynti tammikuun 14. päivä 2019 sekä Arkkitehtitoimisto Kaikkonen Oy:n samalla kerralla tekemä valokuvaus. Myös esimerkiksi suunnittelijoita on haastateltu. Aiheesta löytyy sähköistä materiaalia verkosta.

KOHDE

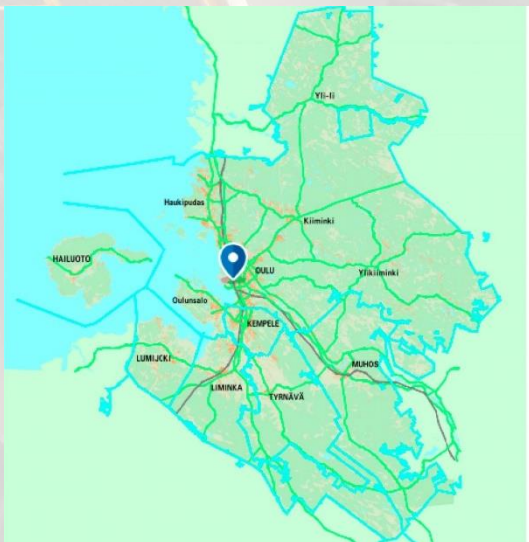
Oulun musiikkikeskus jää arkkitehti Kari Virran suunnitteleman ja vuonna 1967 valmistuneen Pohjankartanon koulukeskuksen ja jälleerakennuskauden Karjasillan kaupunginosan sekä vastikään viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana rakentuneen Taka-Lyötyn kaupunginosan kainaloon. Vieressä sijaitsee Kollaanpuisto ja Leevi Madetojan kadun toisella puolella ovat Taka-Lyötyn aukion eli Sisustajantorin kauppakesittymän rakennukset sekä betonisia toimisto- ja kerrostaloja muiden muassa Postipankin entinen konttoritalo. (Havainnot)

Karjasilta ja Taka-Lyötty ovat keskustaa ympäröivää sisintä lähiökehää. Leevi Madetojan kadun varrelle on asuinkerrostalojen lisäksi rakentunut Oulun kaupungille merkittäviä julkisia rakennuksia kuten Ympäristötalo, Sanomalehti-Kalevan vanha ja uusi toimitalo ja varhaisessa kerrostumassa Karjasillan koulu, Oulun kansalaiskoulun ja työväenopiston uudisrakennus eli Pohjankartano vuonna 1967 sekä Oulun musiikkikeskus vuosien 1980 ja 1991 välillä.

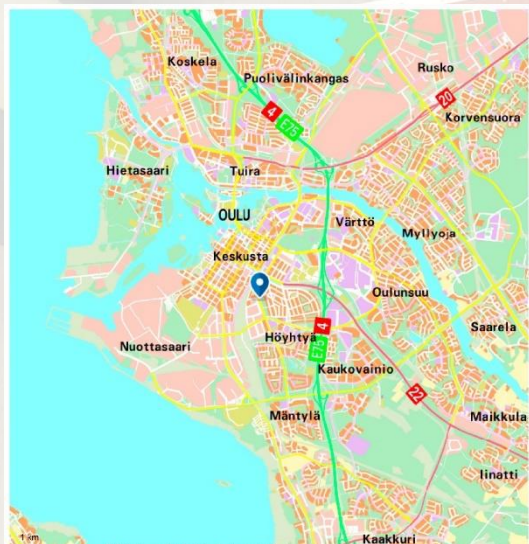
Pohjankartanon lounaispääty on yksikerroksinen, johon musiikkikeskuksen toisen vaiheen yksikerroksinen osa arkkitehtonisesti ottaa kiinni ja muodostaa kujatilan rakennusten väliin. Madetojan sali eli musiikkikeskuksen ensimmäinen vaihe on huomattavan korkea rakennusvolyymi ympäristössään joka suuntaan. Sen harja nousee ympäristöstään noin 16 metriä. Alun perin sitä kehystivät Karjasillan puoleiset kolmikerroksiset rapattupintaiset kiverrostalot. Nykyisin se käy vuoropuhelua Taka-Lyötyn aukion vastapuolisten noin kuusikerroksisten kerrostalojen kanssa. Kaikkien musiikkikeskuksen lähialueen rakennusten pinnat ovat vaaleasävyisiä, mutta kaupunkikeskustaa kohti siirryttäessä Pohjankartano on betoninharmaa, Kalevan uusi rakennus musta ja Ympäristötalo ruosteinen Cortenteräslaatikko.

Kuva 7. Madetojan salin naulakko. (HK)

Kuva 8. Musiikkikeskuksen sijainti Oulun kaupunkialueella. (Ouka)

Kuva 9. Musiikkikeskuksen sijainti Oulun kaupunkikeskustal alueella. (Ouka)

Kuva 10. Musiikkikeskuksen sijainti Taka-Lyötyssä. (Ouka)

Suur-Oulun mittakaavassa musiikkikeskus sijaitsee keskeisesti kaupungin ytimessä, mutta vanhaan ruutukaavakeskustaan nähden laitamilla.

KAAVATILANNE

UUDEN OULUN YLEISKAAVA

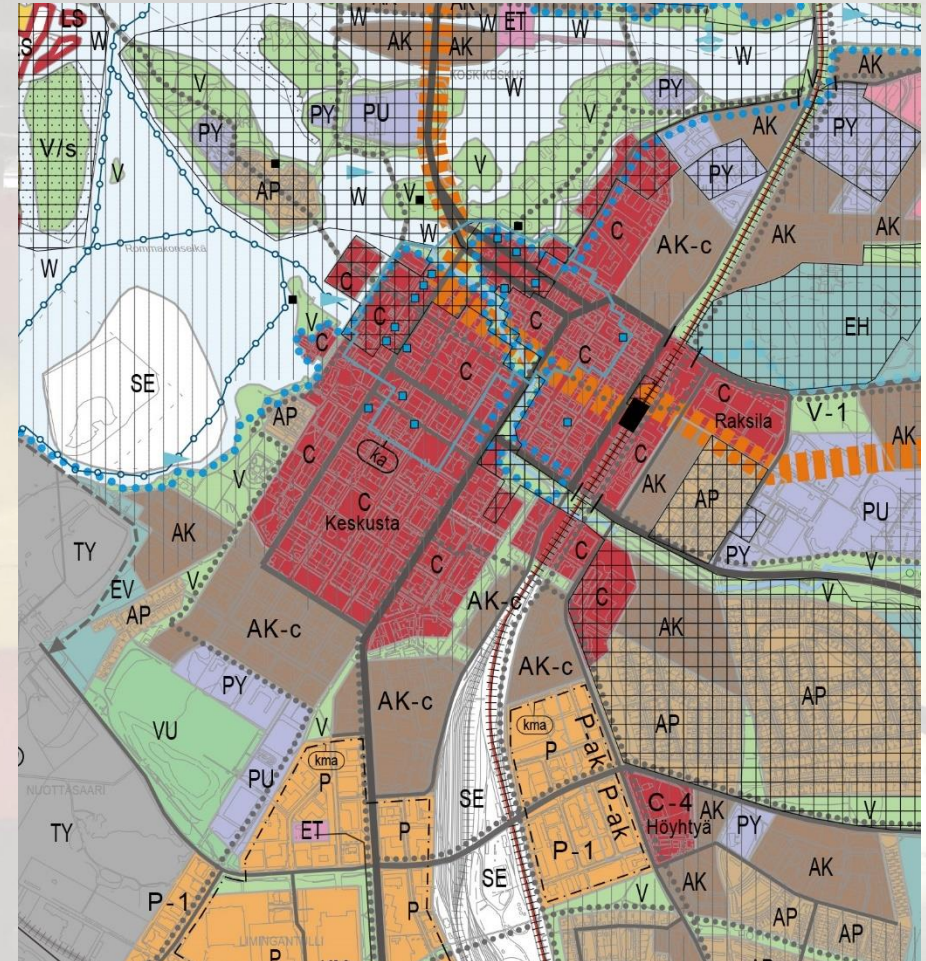
Yleiskaavassa on osoitettu seuraavaa:

Asemakaavamerkinnät ja -määräykset on kopioitu kaavakartasta

C PÄÄKESKUS, KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.
Alue varataan Oulun kaupunkiseutua ja sen vaikutusaluetta palveleville keskustatoiminnoille, kuten kaupalle, julkisille ja yksityisille palveluille, hallinnolle, keskusta-alueen soveltuvalle asumiselle ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille työpaikkatoiminnoille. Keskustoimintojen alueelle saa sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä.

 KULTTUURIYMPÄRISTÖN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ KOHDE TAI ALUE.
Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutensa ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

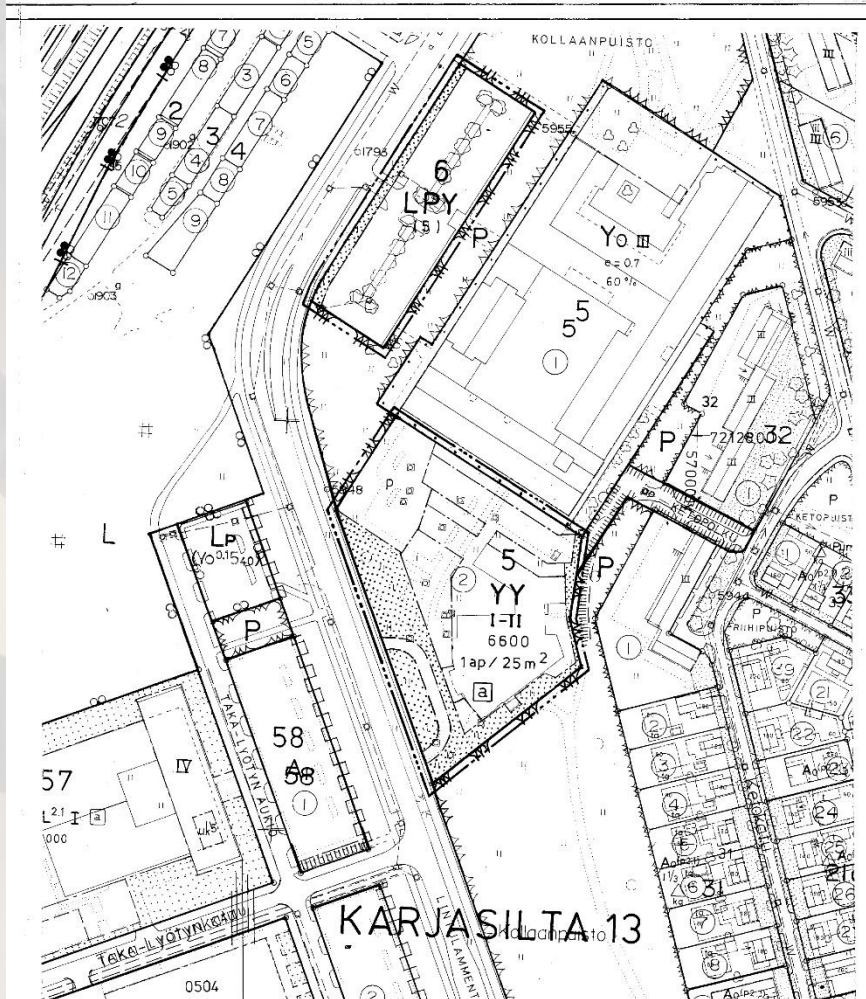
Kuvat 11 a ja b. Otteita uuden Oulun yleiskaavasta. (Oukaav/ yleiskaav)

Kuva 12. Ote uuden Oulun yleiskaavasta. (Oukaav/ yleiskaav)

Musiikkikeskus sijaitsee keskustatoimintojen alueella C sekä on lisäksi kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä kohde tai sijaitsee sellaisella alueella.

Asemakaavassa on osoitettu seuraavaa:

Kuva 13. Asemakaavaote musiikkikeskuksen kohdalta. (Oukaav/ asemakaav)

Asemakaavassa kortteli on osoitettu yksi tai kaksikerroksiselle kulttuuritoimintaa palvelevalle rakennukselle.

A SEMAKA AVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

2.05	YY	KULTTUURITOIMINTAA PALVELEVIA RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
7.12	LPY	YLEISTEN PYSÄKÖINTILAITOSTEN KORTTELIALUE.
12.01	---	3 m SEN ASEMAKAAVA-ALUEEN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA, JOTA VAHVISTAMINEN KOSKEE.
12.03	---	KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
12.04	---	ERI ASEMAKAAVAMÄÄRÄYSTEN ALAISTEN ALUEENOSIEN VÄLINEN RAJA.
12.05	---	OHJEELLINEN ERI ASEMAKAAVAMÄÄRÄYSTEN ALAISTEN ALUEENOSIEN VÄLINEN RAJA.
12.081	13	KAUPUNGINOSAN NUMERO, JOKA EI VAHVISTU.
12.09	KARJ	KAUPUNGINOSAN NIMI.
12.10	5	KORTTELIN NUMERO.
12.12	LINTULAMME	KADUN, KATUAUKION, TORIN TAI PUISTON NIMI.
12.13	6600	RAKENNUSOIKEUS KERROSALANELIÖMETRINÄ.
12.17	I	ROOMALAINEN NUMERO OSOITTAA RAKENNUSTEN, RAKENNUKSEN TAI SEN OSAN SUURIMMAN SALLITUN KERROSALAN.
12.27	[]	RAKENNUSALA.
12.42	[]	ISTUTETTAVA ALUEEN OSA.
12.55	[p]	PYSÄKÖIMISPAIKKA.
12.65	1ap/25m²	MERKINTÄ OSOITTAA, KUINKA MONTA KERROSALANELIÖMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI AUTOPAIKKA.
12.67	(5)	SULUISSA OLEVAT NUMEROT OSOITTAVAT KORTTELIT, JOIDEN AUTOPAIKKOJA SAA ALUEELLE SIIJOITTAA.
12.672	[a]	KORTTELIALUEITA VARTEN ON ASEMAKAAVASSA OSOITETTU AUTOPAIKKOJA KORTTELIALUEEN ULKOPUOLELTA.
15.020		ASEMAKAAVA-ALUEELLA ON RAKENTAMATTA JÄÄVÄT KORTTELIALUEEN OSAT, JOITA EI KÄYTETÄ AJOTEINÄ EIKÄ PYSÄKÖINTIIN, HOIDETTAVA PUISTOMAISESSA KUNNOSSA. RAKENNUSLUVAN YHTEYDESSÄ ON ESITETTÄVÄ TONTTIA KOSKEVA PIHAJÄRJESTELY- JA ISTUTUSSUUNNITELMA, JOKA ON TOTEUTETTAVA RAKENTAMISEN YHTEYDESSÄ.

Kuva 14. Asemakaavamerkinnot ja määräykset. (Oukaav/ asemakaav)

LIITTYMINEN YMPÄRISTÖÖN

Kuva 15. Madetojan salin ja musiikkikeskuksen etelänurkka näkyy Sisustajantorille eli Taka-Lyötyn aukiolle päin. (HK)

Oulun musiikkikeskus sijaitsee ruutukaavakeskusta-alueen ulkopuolella. Väljästi puistomaisessa ympäristössä sijaitseva kulttuuri-rakennus muodostaa Pohjankartanon kanssa toiminnallisen parin. Päälähestymissuunnassa Leevi Madetojan kadulla kaupungista päin rakennuksen muoto myötäilee kadun sisäkaarretta (ks. etu- ja takakansikuvat, kartat ja kuvat 12–15). Kaupunki on laajentunut Taka-Lyötyn suuntaan ja viime vuosina ovat nousseet julkiset rakennukset Ympäristötalo ja Kalevan toimitalo. Tulevan kappaleen ilmakuvista voi nähdä, että musiikkikeskus on ollut ensimmäisten julkisten rakennusten joukossa alueella (ks. kuvat 21–24). Katutila on täydentynyt ajan mittaan kerrostaloilla. Oulun musiikkikeskus kehystää Taka-Lyötynaukiota ja Kollaanpuistoa. Rakennus sijaitsee Leevi Madetojan kadun sisäkaarteessa Taka-Lyötynkadun risteyksen kohdalla. (Havainnot)

Kuva 17. Taka-Lyötyn aukio, musiikkikeskus takaoikealla. (HK)

Kuva 16. Musiikkikeskuksen 2. vaihe luoteesta. (HK)

Kuva 18. Kerrostalorivi ja musiikkikeskus etelästä Kollaanpuistosta. (HK)

TAUSTA

Kuva 19. Oulun kaupunginorkesteri 1950-luvulla johtajanaan Urpo Pesonen.

(kuva skannattu kirjasta Jakkula 2002 s. 21, Kaupunginorkesterin arkisto)

Suomeen valmistui 1960-luvulta alkaen kulttuurin monitoimitaloja useille paikkakunnille. Sotien jälkeinen jälleenrakentaminen oli aloitettu tärkeimmästä eli asuntotuotannosta, sen toteuduttua oli mahdollista rakentaa muiden elämän osa-alueiden rakennuksia. (Niskala 2009, s.218)

Jo vuonna 1919 Valistustalo Oy oli suunnitellut Ouluun teatteri- ja konserttitaloa, jota ei silloin tehty. Sittenkin konserttisali ajateltiin rakennettavaksi kaupunkikeskustaan sijoittuvan yliopiston tiloihin, mutta yliopiston kaupunkikampus Hupisaarten alueelle ei toteutunut. Vuoden 1962 Oulun uuden hallinto- ja kulttuurikeskuksen arkkitehtikilpailun voitti Marjatta ja Martti Jaatisen monumentaalikeskusehdotus. Siitä tehtiin valmiiksi kuitenkin vain teatteritalo 1972 Vänmanninsaareen, kaupungintalo jäi toteutumatta ja konserttitalon sijaan rakennettiin kirjasto, joka valmistui 1981. (Jakkula 2002, ss. 100-103)

Vuodesta 1970 alkaen musiikkiopisto oli puuhannut tiloja muiden muassa musiikkioppikoulun kanssa yhteisesti. Lopulta kaupungin rakennusvirasto suositteli tilojen rakentamista Pohjankartanon tuntumaan ja suunnittelutehtävään valittiin Arkkitehtuuritoimisto Uki Heikkinen & Kumppanit eli nykyinen UKI Arkkitehdit Oy. (Jakkula 2002, ss. 100-103; Manninen 1995, ss. 344-346)

Musiikkielämä olisi vihdoinkin saamassa kauan kaipaamansa tilat. Tätä ennen kaupungin orkesteritoiminta ja musiikkikoulutus olivat hajasijoitettuina ympäri kaupunkia vaihtuvissa osoitteissa sotien jälkeisestä ajasta lähtien. Oulun Musiikkiyhdistys perusti vuonna 1952 musiikkiopiston, jonka johtajana aloitti kaupungin sinfoniaorkesterin kapellimestari ja johtaja Urpo Pesonen. Orkesteri oli konsertoinut kauppaopiston juhlasalissa ja sittenkin kaupungintalon ja Pohjankartanon saleissa. Musiikkiopisto oli alkanut opetuksensa yksityiskodeissa, työväenopiston tiloissa ja iltaisin kansakouluilla. Myös purettavan Kansallispankin tiloja käytettiin, ja vanhan

vuokraflyygelin vireessä pitäminen tuotti taloudellisia vaikeuksia. Kaupunginorkesterin soittajilla oli opetusvelvollisuus musiikkiopiston puolella. Toiminnan kasvaessa ja vuoden 1960 kunnallistamisen jälkeen toimipaikkoja oli muiden muassa Ojakadulla, Santaholman talossa Torikatu 26:ssa sekä vanhan Fiskarsin tehtaan toimitiloissa Ratakatu 1:ssä. Tämä rasitti siirtymisineen etenkin nuoria muusikonalkuja. Kaikki tilat olivat olleet jotenkin aina uhanalaisia, joten pääsy ”omiin” tiloihin oli tärkeää. Oululainen musiikki: orkesteri, kuorot ja perusteellisen musiikkiluokatoiminnan kouluttamat nykypäivänkin solistit ovat saaneet ja tuoneet paljon hyvää mainetta kaupungille maailmalla. (Jakkula 2002; Manninen 1995 ss. 327–346.)

Kuva 20. Purettavaksi määrätty Fiskarsin naulatehtaan toimistorakennus Ratakatu 1:ssä oli muuttaman vuoden musiikkiopiston opetustilana. (Kuva skannattu kirjasta Jakkula 2002, s. 52, Kalevan arkisto)

Monien pettymysten, henkisten taistelujen ja määrärahojen hake-
misten jälkeen lopulta oltaisiin pääsemässä saman katon alle tule-
vaan Oulun musiikkikeskukseen, jota olivat viitoittaneet Pohjankar-
tanossa sijainneet musiikkiin erikoistunut Karjasillan kirjasto vuo-
desta 1967 ja Musiikkiyläaste ja -lukio vuodesta 1976. Seuraavan
aukeaman ilmakuviasta nähdään, kuinka alun perin peltomaalle ra-
kennettiin Karjasillan kaupunginosa sekä sen kaupunginpuoleiselle
kyljelle Pohjankartanon koulukeskus, joka oli ensimmäisiä yhte-
näiskoulun ja kansalaisten iltaopiston yhdistelmärakennuksia Suo-
messä. Näihin tiloihin sijoitettiin musiikkioppikoulun ylemmät luo-
kat, kun ne aikanaan saatiin Ouluun lehtori Sointu Annalan ja aika-
laistensa työn tuloksena. (Jakkula 2002; Manninen 1995 ss. 327–
346.)

Vuoden 1980-ilmakuvassa näkyy jo rakentuvaa Taka-Lyötyn au-
kiota eli niin sanottua Sisustajantorin kauppakeskittymää. Vuonna
1990 koko musiikkikeskus on jo rakentunut, mutta Leevi-Madet-
ojan-kadun varren kerrostalot rakentuvat täysin vasta vuoteen
2018 tultaessa. Musiikkikeskus Pohjankartanon rakennusparina oli
Leevi Madetojan -kadun sisäkaarteessa kaupunginosansa ensim-
mäisiä rakennuksia ja siten se on painunut ihmisten mielikuviin
puistomaisen ympäristön päätepiste- ja merkkirakennuksena.

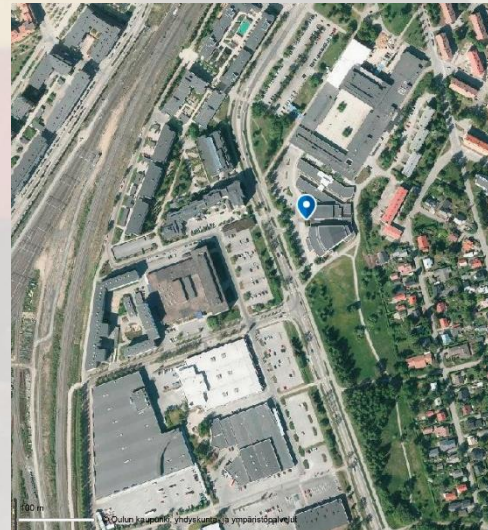
Kuva 21. Ilmakuva vuodelta 1939. (Ouka)

Kuva 23. Ilmakuva vuodelta 1990. (Ouka)

Kuva 22. Ilmakuva vuodelta 1980. (Ouka)

Kuva 24. Ilmakuva vuodelta 2018. (Ouka)

RAKENTAMISEN VAIHEET

Kuva 25. Karjasillan kaupunginosassa sijaitseva Oulun uusi musiikkikeskus on melkein valmis 6.4.1983. Musiikkikeskuksessa on suuren konserttisalin lisäksi tiloja myös kaupungin konservatorioille. (kuvaaja: Rasila, Risto. Museoviraston Kuvakokoelmat)

ARKKITEHTITOIMISTO UKI ARKKITEHDIT JA ARKKITEHTI MATTI HEIKKINEN

Professori, arkkitehti Uki Heikkinen perusti nykyisen UKI Arkkitehdit -arkkitehtitoimiston edeltäjän tammikuussa 1958. Toimisto oli varhaisia Oulussa perustettuja toimistoja ja toimii jo kolmannessa polvessa. Ukin poika rakennusneuvos Matti Heikkinen jatkoi isänsä työtä toimiston johdossa vuodesta 1972 alkaen vuoteen 2009. Hän toimii nykyisin yhtiön hallituksen puheenjohtajana, ja pojanpoika Mikko Heikkinen on pääosakas ja toimitusjohtaja. Matti Heikkinen valmistui arkkitehdiksi Oulun yliopistosta vuonna 1969 diplomityönään suunnitelmat Oy Merijal Ab:n makeistehtaan uudisrakennuksesta Ouluun. Matti Heikkinen harjoitteli Alvar Aallon toimistossa vuonna 1964, ja oli tekemässä pienoismallia Töölönlahden alueesta yhdessä Hasse Hägerströmin ja Leif Englundin kanssa. Vuosina 1966–1967 Matti toimi Seppo Valjuksen assistenttina Oulun yliopiston arkkitehtiosaston nykyaikaisen arkkitehtuurin laitoksella. (Martti Turunen, Yhä enemmän maailmalle – UKI Arkkitehdit kasvoi suurimpien joukkoon, FORUM 24 Oulun seudun kaupunkilehti, 27.12.2018; Niskala 2009, ss. 185–189)

Arkkitehtuuritoimisto Uki Heikkinen & Kumppanit suunnitteli Oulun musiikkikeskuksen. Toimisto on saanut vastaavanlaisia toimeksiantoja sittemmin Kuhmosta, Ylivieskasta sekä Turkista, joissa Oulun Madetojan sali on toiminut esikuvana. (Niskala 2009, ss. 220–227)

SUUNNITTELU

Arkkitehti rakennusneuvos Matti Heikkinen kertoi, että lähtökoh-tana hänen suunnitelmalleen oli tehdä Madetojan salista klassisen musiikin näyttämö Ouluun. Funktionalistista perusajatusta konserttitalista tukevat koulutus- ja harjoittelutilat. Kaupungin puolesta työryhmässä toimi muiden muassa kaupunginarkkitehti Seppo Kanniainen. Työryhmä matkusti ja tutustui moniin kansallisiin ja

kansainvälisiin esimerkkirakennuksiin. Musiikkikeskuksen paikka valikoitui Pohjankartanon musiikkiakin kouluttavan oppimiskeskuksen ohjaamana. Sijoitus Kollaani puistoon saatiin toteutumaan. Nimenomaan akustiikka oli arkkitehdille tärkeä suunnittelukriteeri; sitä testattiin rakentamalla pienoismalli omassa autotallissa mitta-kaavassa 1:25, jota arkkitehti Alpo Halmeen kanssa yhteistyössä mitattiin. Salin viuhkamainen muoto vaati käyttämään mäntypuisia akustiikkaelementtejä katossa ja seinissä. Salin istuimet suunnitteli sisustusarkkitehti Kimmo Varjoranta. Niiden väriksi valikoitui kanervansävyinen lila violetti, joka eturiveissä on vaaleampana ja vaihtuu riviltä kahdeksan alkaen tummemmaksi kahteen kertaan. Muu sisustus materiaaleineen ja väriyksineen sai ilmi asunsa tuolin suunnittelun jälkeen. Heikkisen mukaan heidän toimistonsa sai suunnitella Madetojan salin ilmaisutyyppiä mukailevan konserttisa-lin Turkin pääkaupunkiin Ankaraan, Ylivieskaan sekä Kuhmoon. Arkkitehti Matti Heikkisen suunnittelufilosofiaa kuvastaa hänen kertomansa, että rakennus on sekä tila toiminnalle, mutta myös historiankirja kuvastaen rakentamiskauttaan, sen tyyliä ja teknologiaa materiaaleineen, muotoineen ja väreineen. (Matti Heikkisen haastattelu puhelimitse 28.3.2019; Niskala 2009, ss. 220–227)

RAKENTAMINEN JA VAIHEITTAINEN VALMISTUMINEN

Suunnittelutyö oli aloitettu Heikkisen toimistolla kaupungin myöntämällä 100000 markan suunnittelumäärärahalla vuoden 1979 aikana. Työmaat saatiin käyntiin; toinen vaihe määrärahojen menettämisen pelossa jopa kuormaamalla kiireesti kivikasa tontille. Kolmas vaihe päätettiin kustannussyistä rakentaa kiinteästi heti toisen vaiheen perään, jotta konservatorion tutkintosali eli Tulindbergin saliksi nimetty 220-paikkainen sali saatiin rakenteille. (Jakkula 2002, ss. 100–103.)

Oulun musiikkikeskuksen ensimmäinen vaihe käsitti 816 paikkaisen Madetojan konserttitalin, lämpiön sekä orkesterin tilat. Se

suunniteltiin vuonna 1981, valmistui vuonna 1984, ja on yhä lähes alkuperäisessä asussaan valaistuksen ja muun teknisen varustelun ajanmukaistuttua hieman vuosien saatossa. Julkisivut koostuvat marmorirouhepintaisista pesubetonielementeistä sekä ylös räystääseen saakka ulottuvista julkisivulasituksista, jotka rakentuvat alumiinipuitteille. Räystäspellitykset ovat valkoista muovipinnoitettua teräspeltiä tai alumiinipeltiä. Ovet ovat joko lasitettuja tai umpilevytettuja alumiinikehysovia. (Piirustukset ja Markku Palolan esitys)

Rakennuksen muotokielessä toistuu kaari-aihe niin pohjakaavion katsomon viuhkamuodossa kuin muissakin kaari-aiheissa, joita löytyy katon alaslaskussa sekä ulkoräystäillä. Valmistuttuaan rakennuksesta kirjoitettiin, että se on kaunis kuin valoisin viehättävä soitin. Myös sisätilaa akustoiivine mäntypuusta veistettyine paneelitoineen keuhuttiin esteettisesti korkealuokkaiseksi. Arkkitehti Heikkisen mukaan noita elementtejä piti käyttää nimenomaan viuhkanmuotoisen salitilan akustisten haasteiden vuoksi. Suorakulmainen sali olisi ollut helpompi äänimaailmaltaan. Joka tapauksessa kansainvälisetkin esiintyjät ovat kiittäneet salin akustiikkaa. (Matti Heikkisen haastattelu puhelimessa 28.3.2019; Jakkula 2002, ss. 100–103.)

Toinen vaihe oli konservatorion opetusluokkien käytävä Pohjankartanon rakennuksen puolella vuonna 1989. Se on samoin arkkitehtuuriltaan yhä alkuperäisen asunsa mukainen. Horisontaalinen keskikäytävällinen yksikerroksinen rakennus muodostaa kehystä sisäpihoille, jotka jäävät ensimmäisen ja toisen vaiheen väliin (ks. kuva 5.). Nykyinen Pikkusali, luokahuoneita, muun muassa studiotila sekä sosiaalitiloja kuuluu orkesterisiiven jatkeena toiseen vaiheeseen. (Piirustukset ja havainnot) Seuraavilla aukeamilla on kuvia valmistuneesta musiikkikeskuksesta. Vieressä ovat kuvat toisen vaiheen työmaasta.

Kuva 26. Konservatorion eli musiikkikeskuksen toisen vaiheen työmaa. (KKA)

Kuva 27. Konservatorion eli musiikkikeskuksen toisen vaiheen työmaa. (KKA)

Kuva 28. Konservatorion käytävä valmistuessaan. (KKA)

Kuva 29. Intendentti Kari Jalonen, rehtori Elias Palola ja apulaisrehtori Ahti Alatalo opetustilojen käytävällä. (KKA)

Kuva 30. Oulun musiikkikeskuksen akustiikan suunnittelija Alpo Halme keskellä uuden konservatorion elektronisen musiikin studiossa. (KKA)

Kuva 31. Urkuluokan ihastelijoita. (KKA)

Kuva 32. Musiikkikeskuksen avajaisten kutsuvieraita. (KKA)

Kuva 33. Onnitteluita Tulindbergin salissa. (KKA)

Kuva 34. Vasta valmistunut Tulindbergin Sali. (KKA)

Kuva 35. Pikkusali. (KKA)

Kolmas vaihe vuodelta 1991 yhdistää 1. ja 2. vaiheen ja sisältää Tulinbergin salin 220-paikkaisen kokoontumistilan ja sen lämpiö-aulan. (Piirustukset)

Kaikissa vaiheissa on käytetty marmorirouhepintaisia pesubetonielementtejä, ja sisätilat on tasoitettu sekä maalattu. (Piirustukset ja tekijän havainnot) Kantava runko on pääosin raudoitettua betonia. Valmis rakennus muistutti sisäarkkitehtuuriltaan kokoontumistiloja idässä ja lännessä, kuten esimerkiksi Palast der Republik Berliinissä (tekijän omakohtaiset havainnot). Korkean puolijulkisen porrasaulan kautta saavutaan saleihin tai avoimeen lämpiöravintolaan. Aulassa sijaitsevat vaatenaulakot, ja puolen kerroksen korkeudella parvesta ovat yleisön saniteettitilat. Lämpio on yhteinen yleisölle ja esiintyjille, mikä kertoo yhteiskuntansa avoimuudesta.

Madetojan salissa ja Tulindbergin salissa on kiinnitetty arkkitehtonisen veistosmaisesti muotoilluilla mäntyisillä puuseinäreliefeillä ja kattopaneloinnilla huomiota akustiikkaan. Sisustukset ovat jopa niin samankaltaisia, että voitaisiin puhua Tulinbergin salista Madetojan salin abbreviaationa eli kutistelmanä. Tulinbergin salissa on takaseinällä urut, jotta urkuoppilaiden oppilaskonsertit ovat mahdollisia.

Musiikkikeskuksen salit on nimetty Leevi Madetojan ja Erik Tulindbergin mukaan. Leevi Madetoja oli Oulussa vuonna 1887 syntynyt Sibeliuksen jälkeen yksi kuuluisia suomalaisia säveltäjiä, kapellimestari, kirjoittaja ja opettaja. Hän kuoli Helsingissä 1947. Erik Tulindberg oli Vähäkyrössä vuonna 1761 syntynyt säveltäjä, viulisti ja virkamies, joka kuoli Turussa 1814. Tulindberg muutti vuonna 1784 Ouluun virkamieheksi. Hän oli vuodesta 1794 Oulun läänin ja vuodesta 1811 Turun ja Porin läänin lääninkamreeri. Musiikin saralla Tulindberg valittiin vuonna 1797 Ruotsin Kuninkaallisen musiikkiakatemian jäseneksi. (Wikipedia Leevi Madetoja; Wikipedia Erik Tulindberg; molempiin viitattu 30.4.2019)

Kuva 36. Madetojan salin lämpiö. (KKA)

Kuva 37. Tulindbergin salin lämpiö. (KKA)

ILMAISUTYYPPIANALYYSI

Taidehistorioitsija Aby Warburg on kehittänyt ilmaisutyypiteorian, jota Filosofian tohtori Petri Vuojala on edelleen jatkanut tutkimuksessaan. Heikki Kaikkosen väitöskirjassa teoriaa on sovellettu arkkitehtuuriin. Teorian mukaan arkkitehti tuo esiin ihmiskulttuurin käyttämiä kuva-aiheita, jotka saattavat esiintyä erilaisessa käyttötarkoituksessa kuin alun perin. Oulun musiikkikeskuksen ylös räyställe saakka jatkuvat lasijulkisivut esiintyvät aikaisemmin esimerkiksi Berliinin Palast der Republik -rakennuksessa eli itäisen Saksan parlamenttirakennuksessa, jonka Heinz Graffunder ja kumppanit suunnittelivat, ja joka rakennettiin vuosina 1973–1976. Myös sisätiloissa on nähtävissä samankaltaisia kuva-aiheita, kuten marmorialattiaa, valkoisia parvia ja betonirakenteita sekä pallovalaisimia. (Tekijän havainnot; Kaikkonen 2012; Vuojala 1997)

Kuva 38. yllä. Palast der Republik aula. Von Bundesarchiv, Bild 183-R0706-417 / Sindermann, Jürgen / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5436223>

Kuva 39. vasemmalla. Palast der republik lasijulkisivu. Von Lutz Schramm from Potsdam, Germany. See <http://www.lutzschramm.de/> - Palast der Republik, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3540017>

Kuva 40. Musiikkikeskuksen ensimmäinen vaihe valmiina 1984.
(Skannattu kirjasta Oulun arkkitehtuuria 1984) (Liikelaitos Oulun Tilapalvelut arkisto, LOTA)

Kuva 41. Musiikkikeskus kokonaan valmiina. (LOTA)

Kuva 42. Madetojan salin yläaula. Huomaa matalat koivupuiset irtopöytäkalusteet. (LOTA)

Kuva 43. Madetojan salin aula. (LOTA)

Kuva 44. Madetojan salin aulan sisäkattoa. (LOTA)

Kuva 45. Tulindbergin salin aula ennen kevättä 2019. (LOTA)

Madetojan salin ja Tulindbergin salin sisätiloissa aulat ovat vaaleita alumiinisäleisine alakattoineen sekä marmorikivisine lattiaineen, arkkitehtoninen ilme on vaalean kovahko. Salitiloissa on käytetty tummahkoja merbauparketteja, sävykkäitä luonnonväreisiä mäntypanelointeja sekä kanervanvioletteja tekstiilipintoja, arkkitehtoninen ilme on sävykkään tummahkon pehmeä. (Ks. tämän ja seuraavien aukeamien kuvat.) Koska aulat on tehty kovista materiaaleista, akustiikka vaatii pehmeitä tekstiilejä, jotka Marjatta Metsovaara ja Irma Kukkasjärvi ovat suunnitelleet. (ks. viimeinen kappale MADETOJAN SALIN TAIDETEOKSET)

SISUSTUS

Kuva 46. Madetojan salin naulakoiden edusta. (LOTA)

Sisustussuunnittelija Kimmo Varjorannan muistelmat projektista:

"Muotoilun lähtökohdat muodostuvat aina tilan ja käytettävyyden ehdoilla. Lopputulokseen vaikuttaa tietysti myös muotoilijan oma näkemys. Muotopuristeen käyttö istuimien materiaalina oli tuohon ajankohtaan hyvin luonnollinen valinta. Siihen vaikutti opiskeluajan opettajien esimerkit. Varsinkin Yrjö Kukkapuro ja Simo Heikkilä painottivat ergonomian merkitystä istuimien muotoilussa. Toisaalta myös puun akustiset ominaisuudet kuuluivat opintojen piiriin. Alpo Halme, joka vastasi akustiikkasuunnittelusta oli muistaakseni aikoinaan luennoimassa Taideteollisessa Oppilaitoksessa 70-luvun alussa.

Madetojasalin suunnittelun alkuvaiheessa oli pääsuunnittelija mitoitannut rivin välit sellaisiksi, että tuoleissa ei tarvinnut olla kääntyvää istuinosa. Tämä vaikuttaa melun vähenemiseen, helpottaa ihmisten liikkumista ja samalla istuimista tulee mekaanisesti kestävämpiä. Verhoilumateriaalin ja värien suunnittelussa käännyn Marjatta Metsovaaran puoleen, koska hän oli saanut tehtäväkseen suunnitella ja toteuttaa Orimattilan tehtaassaan salin esiripun. Päädyimme yhteisymmärryksessä istuimien väriytyksen tummenemiseen kolmessa eri vaiheessa takaosaa kohti. Suunnitelma sai osakseen kritiikkiä kalleuden vuoksi, mutta se toteutettiin silti.

Nyt myöhemmin kun arvioin suunnitteluprosessia, niin kaikki osapuolet suhtautuivat työhön suurella intohimolla ja pyrkivät työssään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Tämä oli minulle ensimmäinen itsenäinen vaativa työ valmistumiseni jälkeen ja sen onnistuminen takasi myöhemmin merkittäviä tehtäväksi antoja. Tästä olen kiitollinen Matti Heikkiselle ja Uki-Arkkitehdeille.

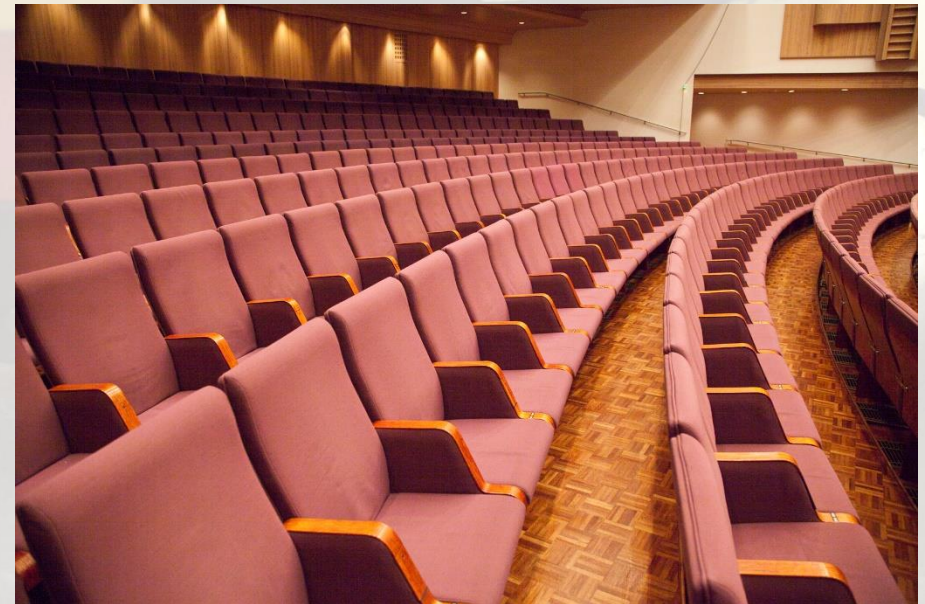
Olin ennen opiskelua Uki-Heikkisen toimistossa jonkinlaisena harjoittelijana ja apumiehenä. Valmistumisen jälkeen sain ensimmäisen työni heiltä, Rokuan Kuntokeskuksen sisustustyön vuonna

1981. Sen jälkeen seurasi Oulun musiikkikeskuksen sisustuksen suunnittelu 1982. Seuraavaksi suunnittelin Yrjö Kukkapuron kanssa työryhmäprojektina 1983 Lahden teatteritalon pienen ja suuren näyttämön sali-istuimet. Myöhemmin 1991-92 suunnittelin Kuhmon Kulttuurikeskuksen konsertti- ja auditorioistuimet.

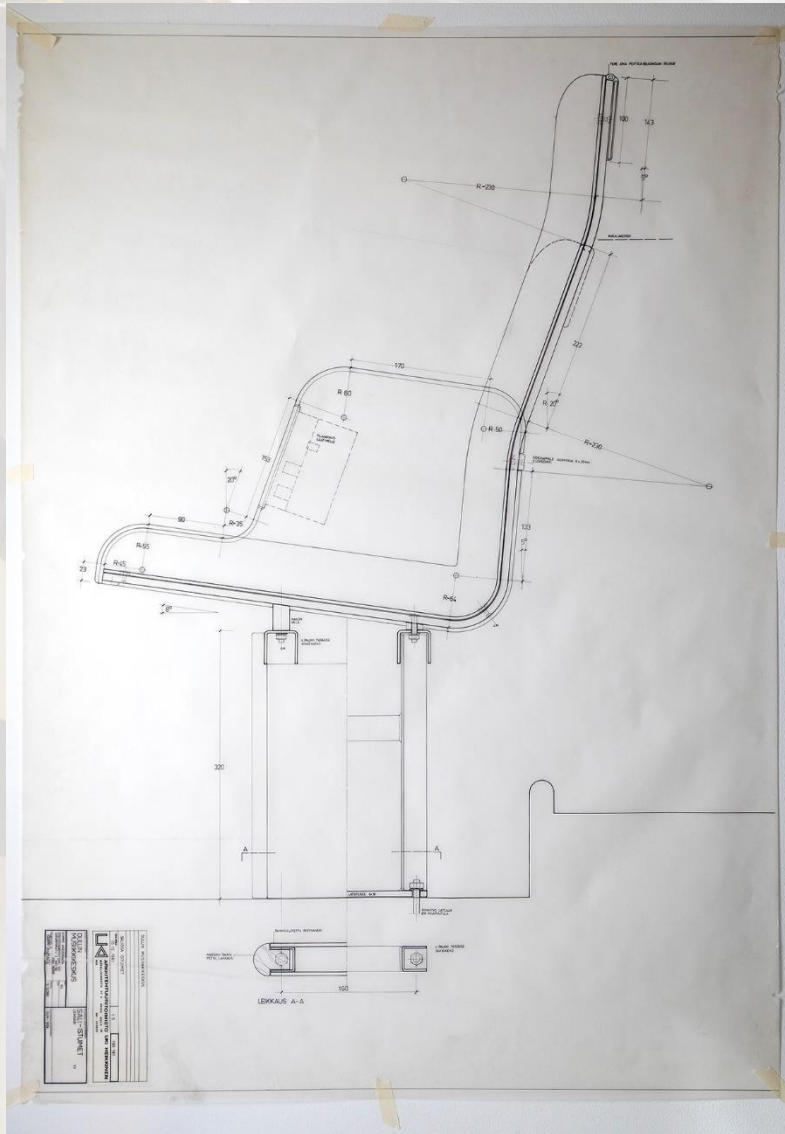
Tästä voi todeta että varsinkin sali-istuimien suunnitteluputki starttasi vahvana heti Madetojasalin suunnitelmien jälkeen."

Helsingissä 2.4.2019

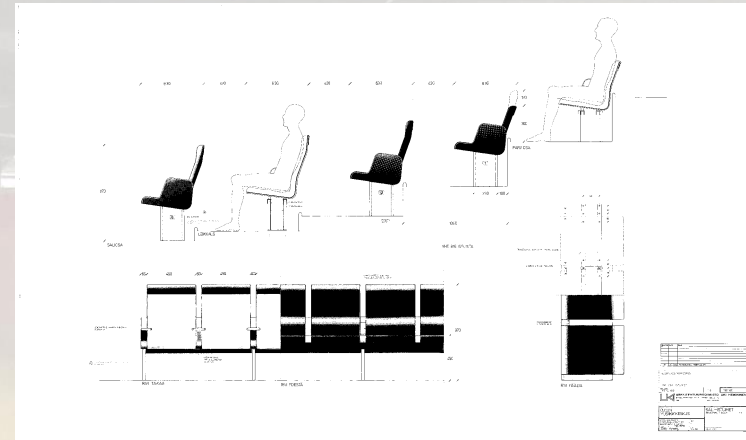
Kimmo Varjoranta Sisustusarkkitehti

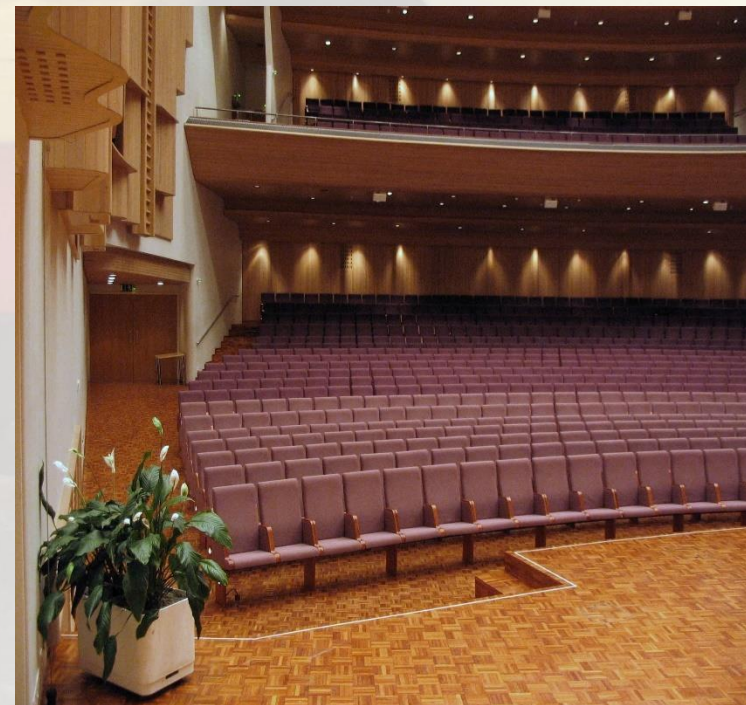
Kuva 47. Madetojan salin istuimet., (K. Varjorannan arkisto)

Kuva 48. Istuinsuunnitelma. (K. Varjorannan arkisto)

Kuva 49. Istuinsuunnitelma, katsomo, (K. Varjorannan arkisto)

Kuva 50. Madetojan salin väritys. (K. Varjorannan arkisto)

4

5. Aulaistuin
- 5.1. Kuvaus
Vapaasti sijoitettava selkänojaton istuintyyppi.
- 5.2. Rakenne ja materiaalit
- 5.21 Istuinosan runko
- Valikoitua muotoon jyrskittyä massiivikoivua piirustuksen mukaan. Verhoilurunko muotoonpuristettua koivuviilua vahvuus noin 4,5 mm.
- 5.22 Jalkarakenteet
- Runko massiivikoivua piirustuksen mukaan. Pinta 1 mm ruostumatonta teräspeltiä. Jalkojen alapintaan kiinnitetään 2 mm mustaa kumilevyä.
- 5.3. Pehmusteet
- Polyeteenivaahtomuovia 10 mm, 30 kg/m³, kiinnitetään liimamalla verhoilurunkoon.
- 5.4. Verhoilu
- Välikangas sekä Friitalan verhoilunahka kiinnitetään nitomalla verhoilulevyyn.
- 5.5. Pintakäsittely
- 5.51 Puupinnat, vaalennuslakkaus, kolminkertainen pintalakkaus katalyyttilakalla.
- 5.52 RST-pinnat, harjaus pinnan suuntaisesti
6. Aulapöytä
- 6.1. Kuvaus
Aulatiloiissa oleva, vapaasti sijoitettava pöytä
- 6.2. Rakenne ja materiaalit
- 6.21 Kansilevy
Muotoon jyrskittyä valikoitua massiivikoivua ja koivuviilutettua rimalevyä piirustuksen mukaan.

5

- 6.22 Jalkarakenne
- Runko rimalevyä, pinta 1 mm ruostumatonta teräspeltiä.
- Jalan alapintaan kiinnitetään 2 mm mustaa kumilevyä.
- 6.3. Pintakäsittelyt
- 6.31 Puupinnat, vaalennuslakkaus, kolminkertainen pintalakkaus katalyyttilakalla. Huom. värierot
- 6.32 RST-pinnat, harjaus pinnan suuntaisesti
7. Tuhkakuppi/roska-astia
- 7.1. Kuvaus
Alulatioissa, vapaasti sijoitettava tuhkakuppi/roska-astia yksikkö.
- 7.2. Rakenteet ja materiaalit
- 7.21 Runko 1,5 mm muotoon valssattua ruostumatonta teräspeltiä. rungon alaosassa lyijylevyä painona. Pohjuun kiinnitetään 2 mm mustaa kumilevyä.
- 7.22 Kansilevy
Muotoon pakotettua 1,2 mm ruostumatonta teräspeltiä.
- 7.3. Pintakäsittelyt
Kaikki pinnat harjataan pinnan suuntaisesti.

Kuvat 51 ja 52. Kiintokalusteet 1982, (LOTA)

Tämän sivun kalusteluetteloissa esitetään esimerkiksi koivupuisten nahkaverhoiltujen penkkien rakenne.

Musiikkikeskuksessa toistuu kaari-aihe sisustuksen yksityiskohdissa ja ulkoarkkitehtuurissa. Sisustuksen esimerkkejä on seuraavissa kuvissa.

Kuva 53. Pyöristetty muoto naulakon alakatossa. (HK)

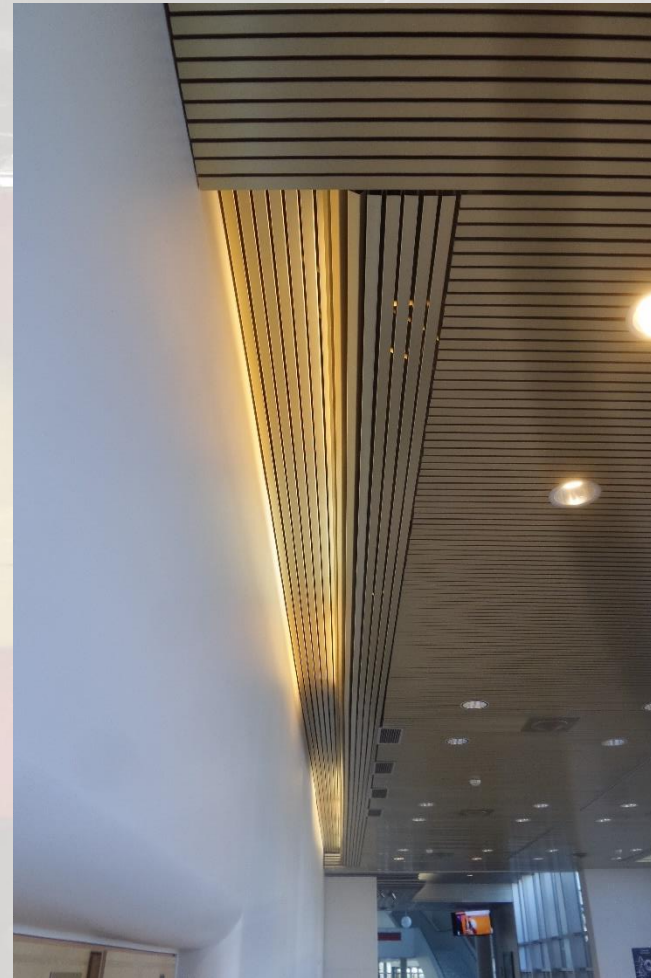
Kuva54. Parven rakenne, peili ja penkki on pyöristetty. (HK)

Kuva 55. Tulindbergin salin naulakon pyöristettyjä linjoja. (HK)

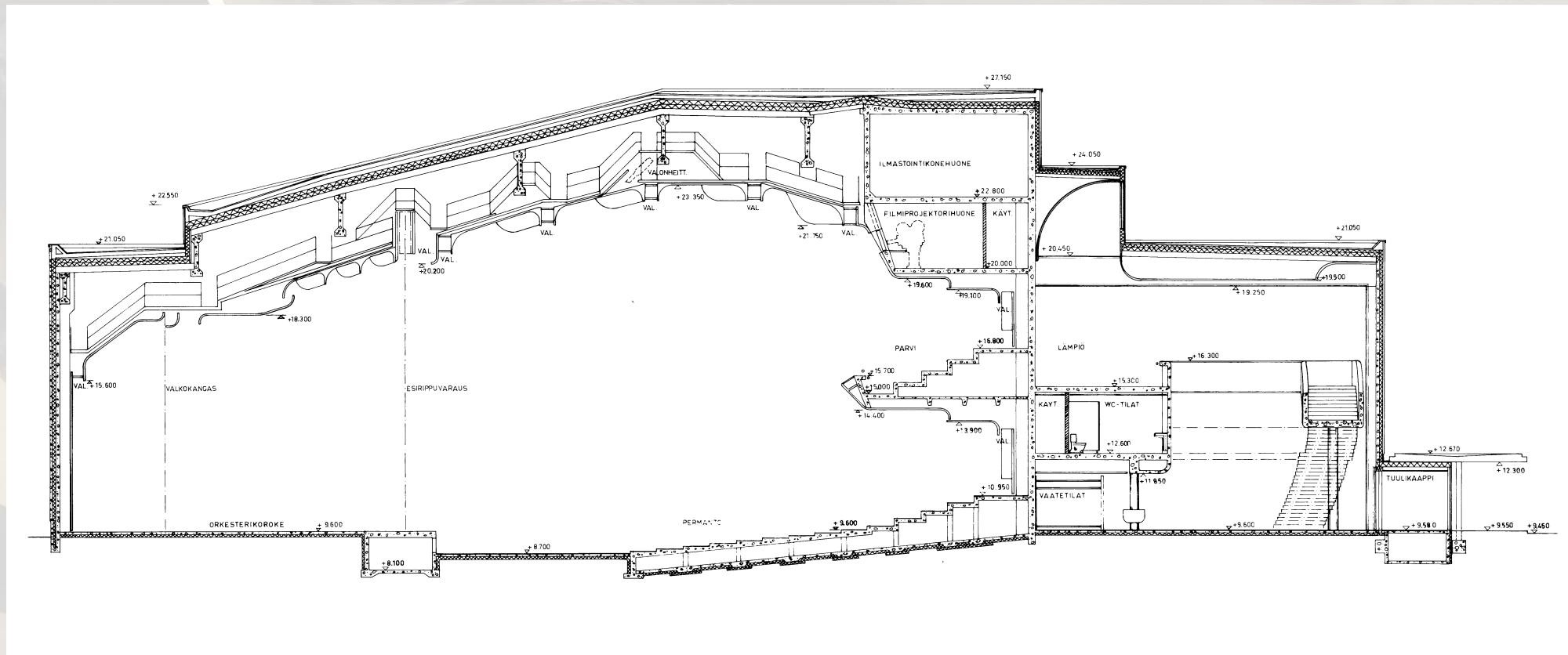

Kuva 56 Pyöristetyt yksityiskohdat toistuvat sisustuksessa, kuva aulamaailmasta. (HK)

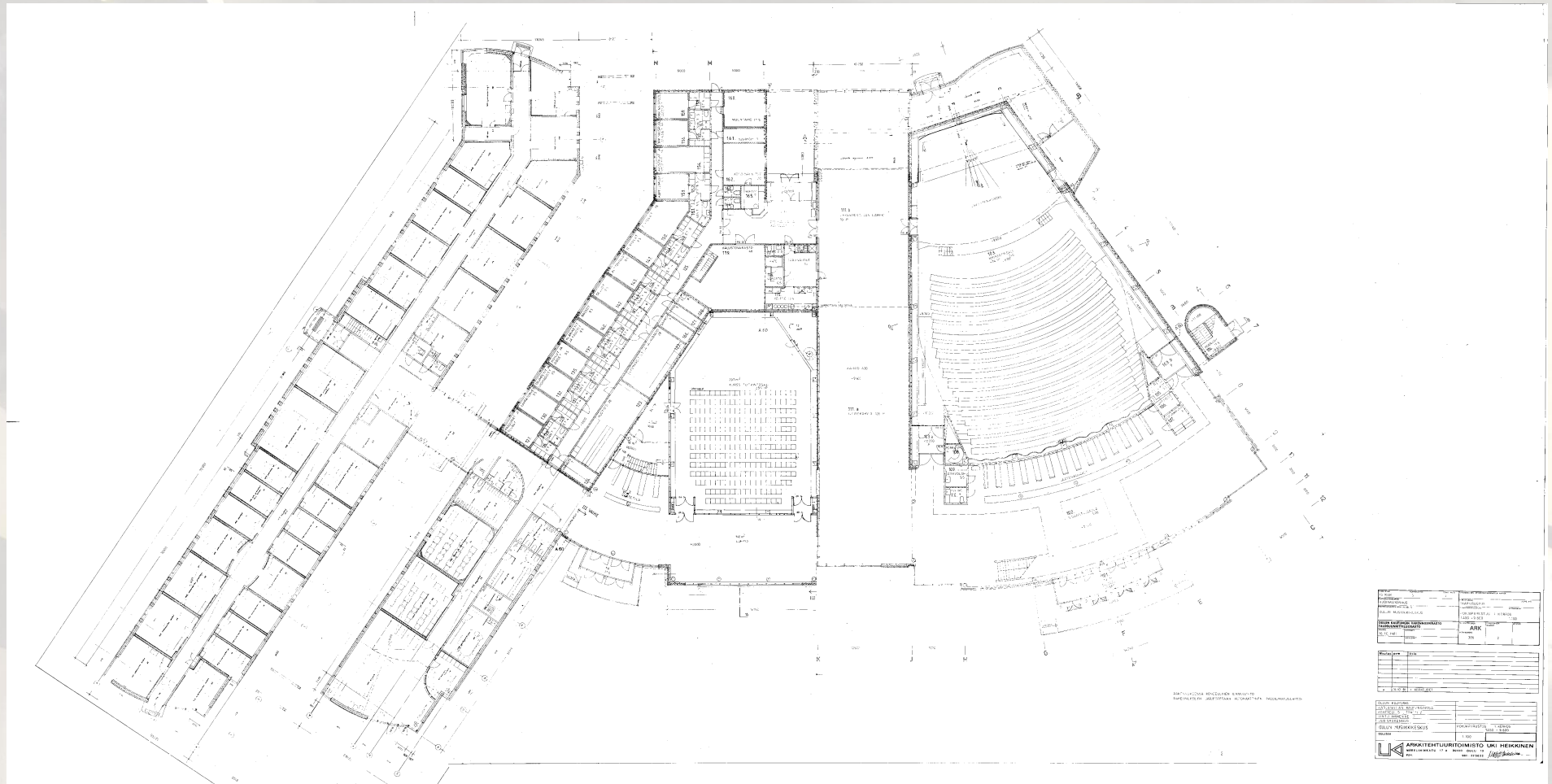
Kuva 57. Tulindbergin salin oven smyggin pyöristys ja alakaton muotoilua. (HK)

SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET

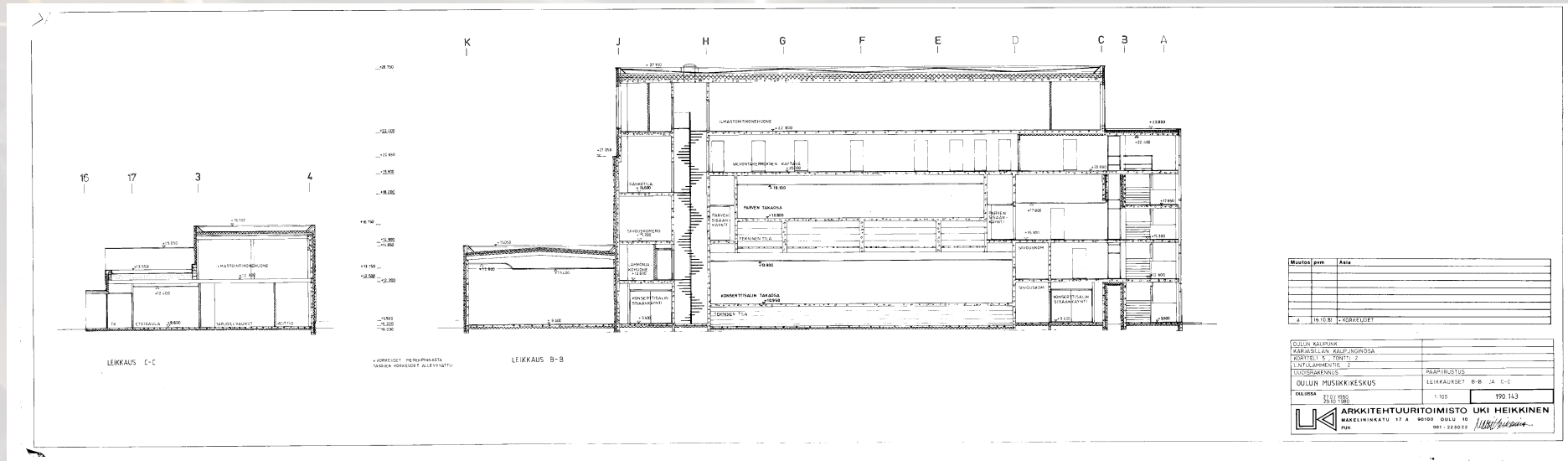

Kuva 58. Madetojan salin leikkauspiirustus. (LOTA)

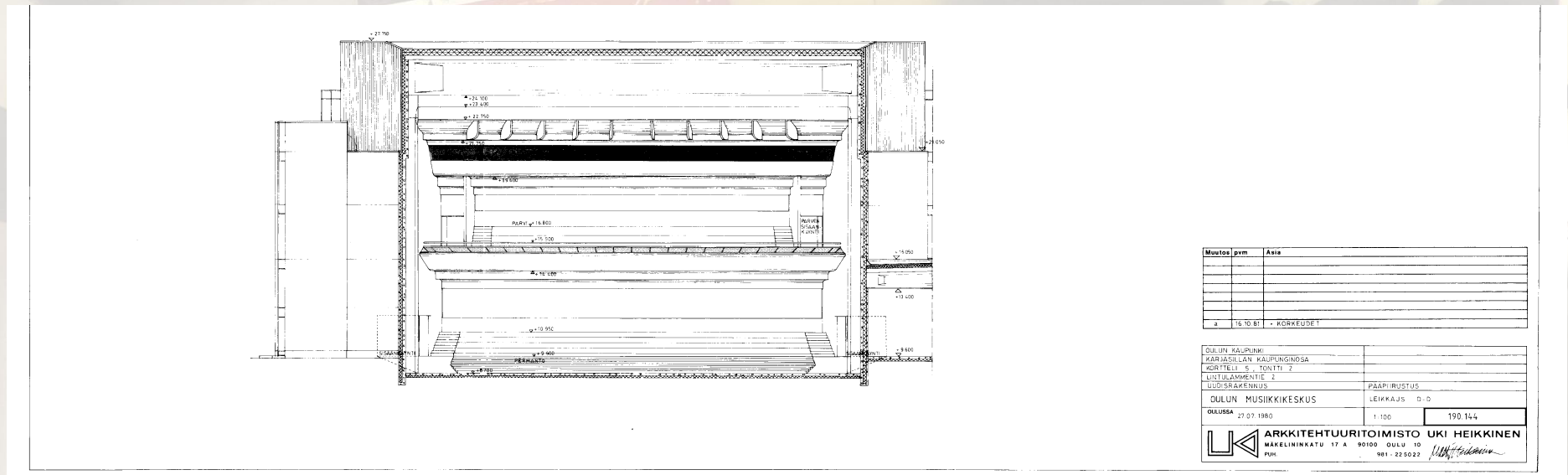
1. VAIHE

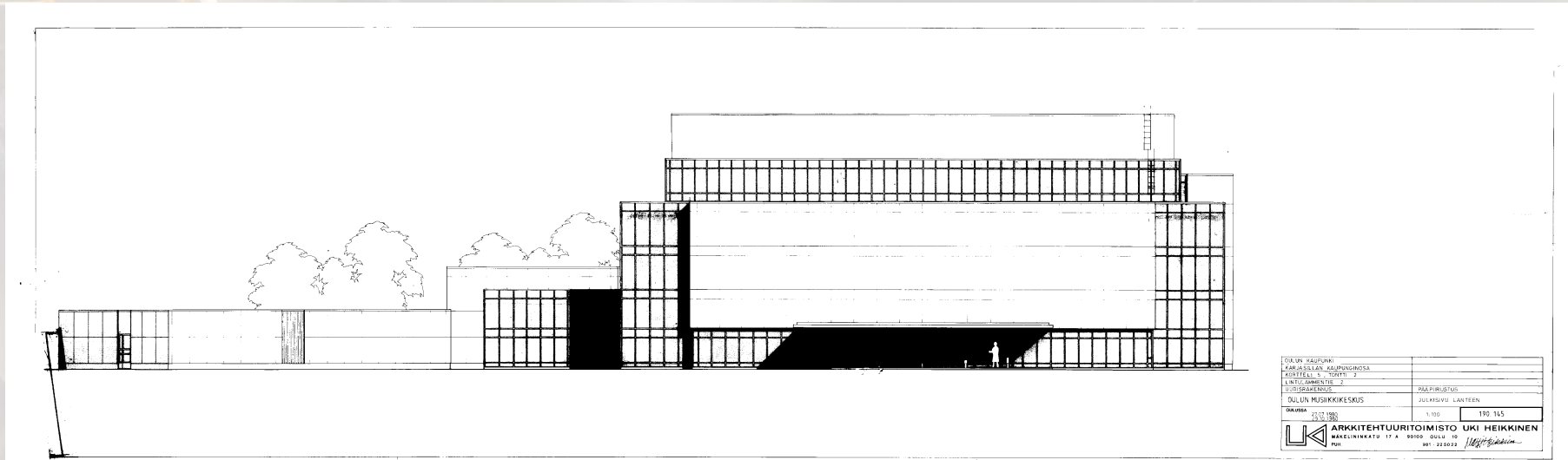
Kuva 59. Kokonaissuunnitelma pohjapiirustus. (LOTA)

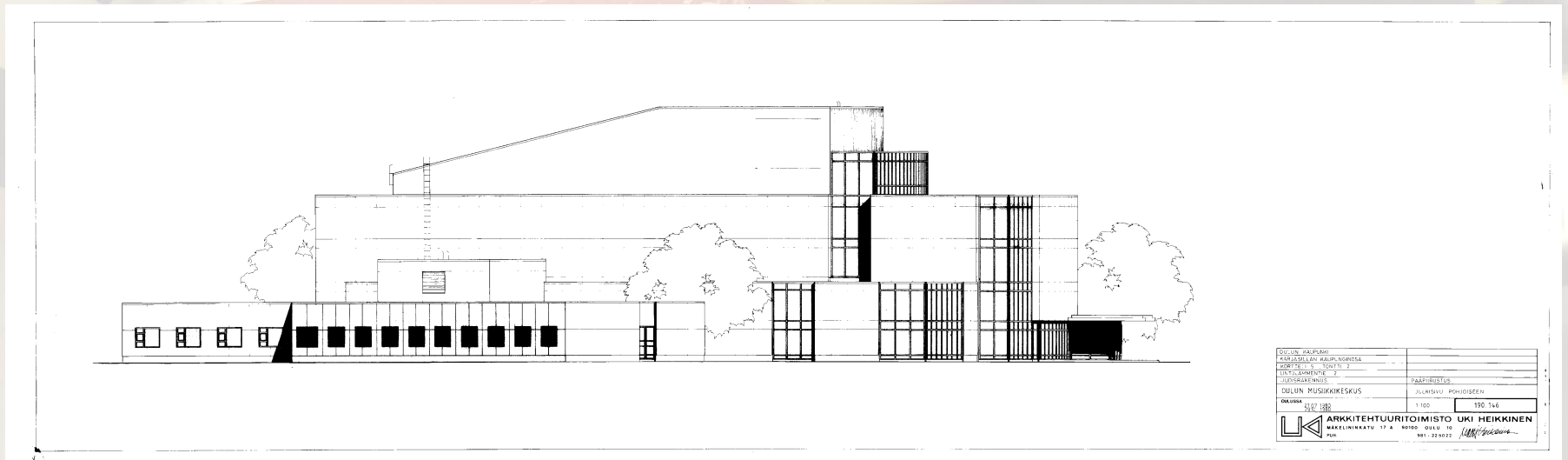
Kuva 60. Leikkaus. (LOTA)

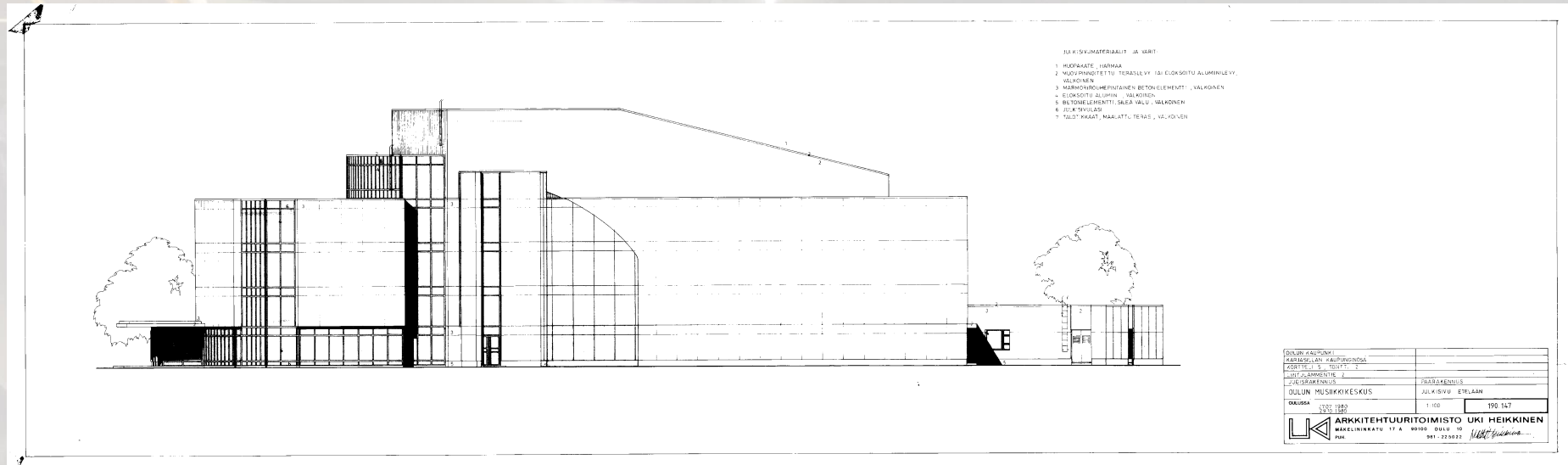
Kuva 61. Leikkaus. (LOTA)

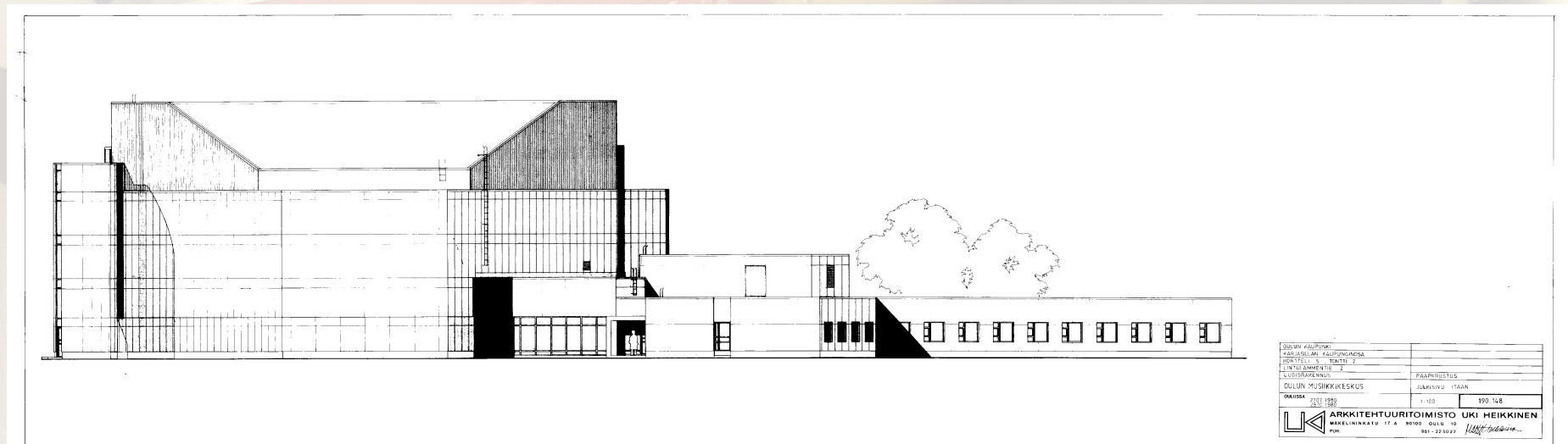
Kuva 62. Julkisivu länteen. (LOTA)

Kuva 63. Julkisivu pohjoiseen. (LOTA)

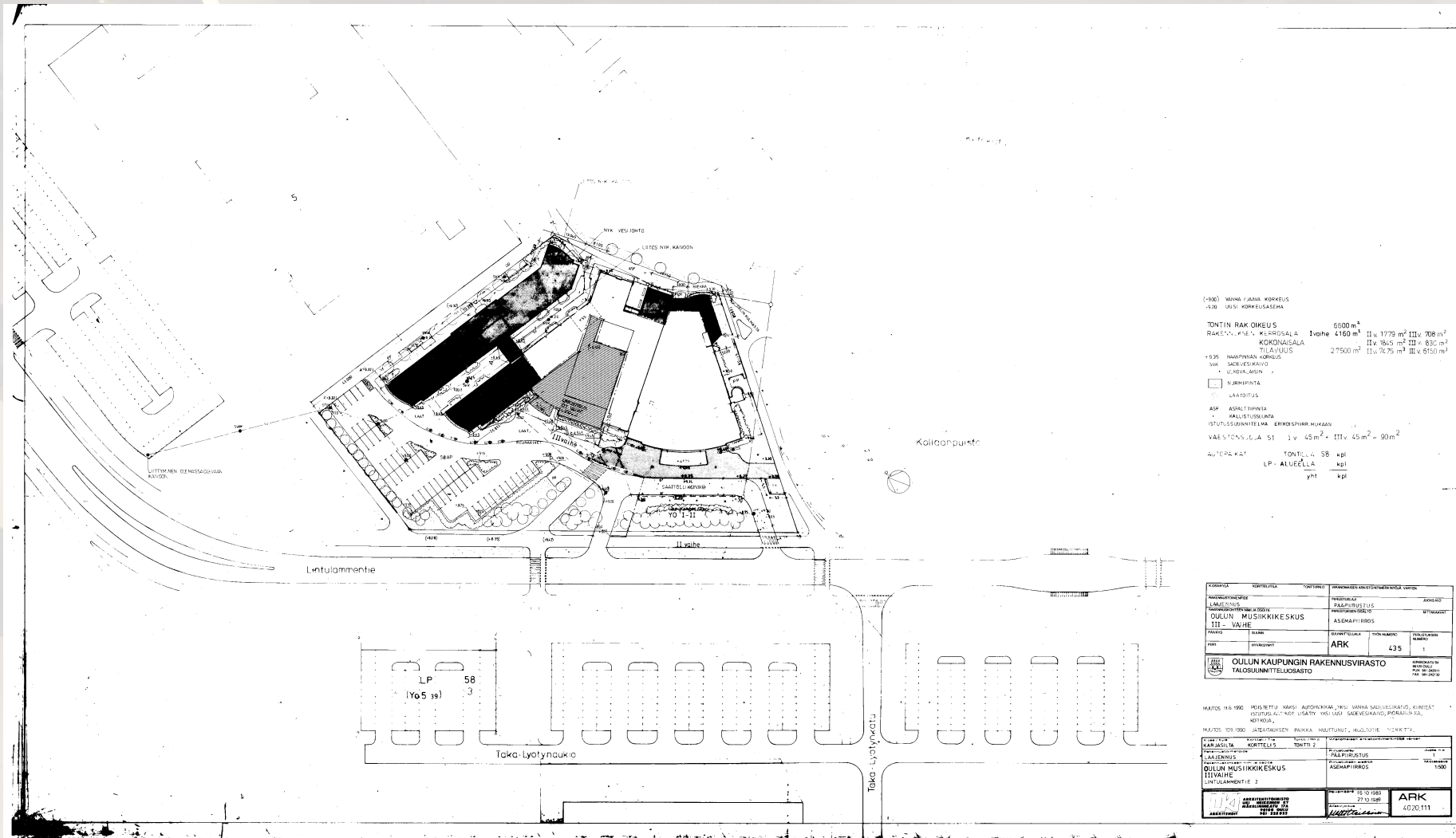

Kuva 64. Julkisivu etelään. (LOTA)

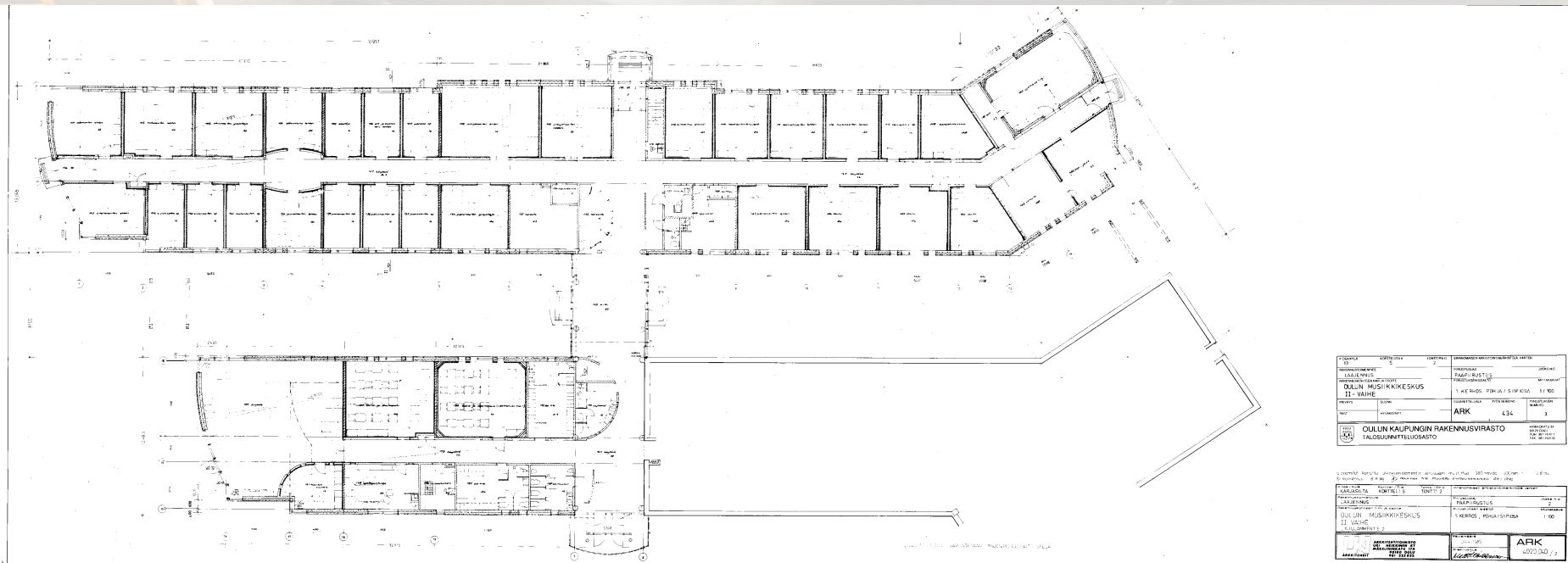

Kuva 65. Julkisivu itään. (LOTA)

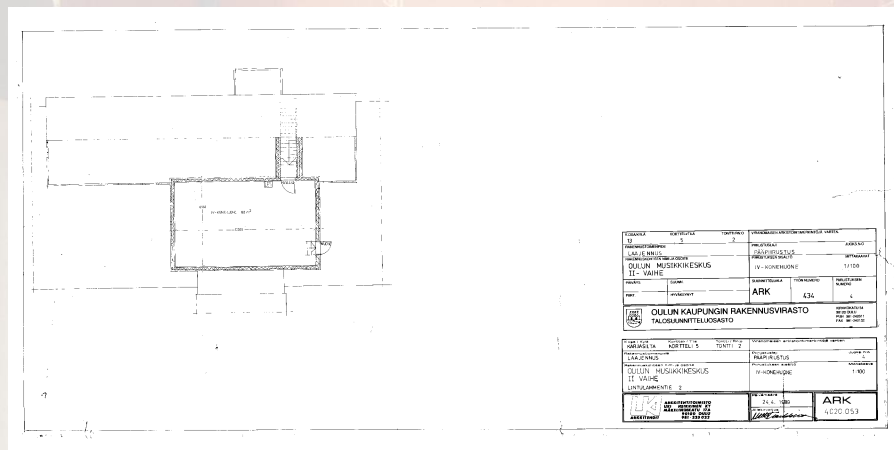
2.VAIHE

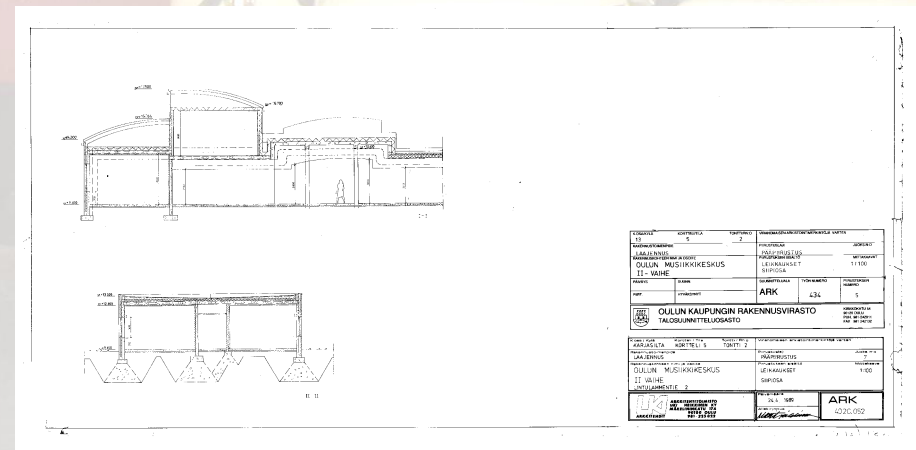
Kuva 66. Asemapiiustus, II-vaihe mustattuna ja III-vaihe vinorasteroituna. (LOTA)

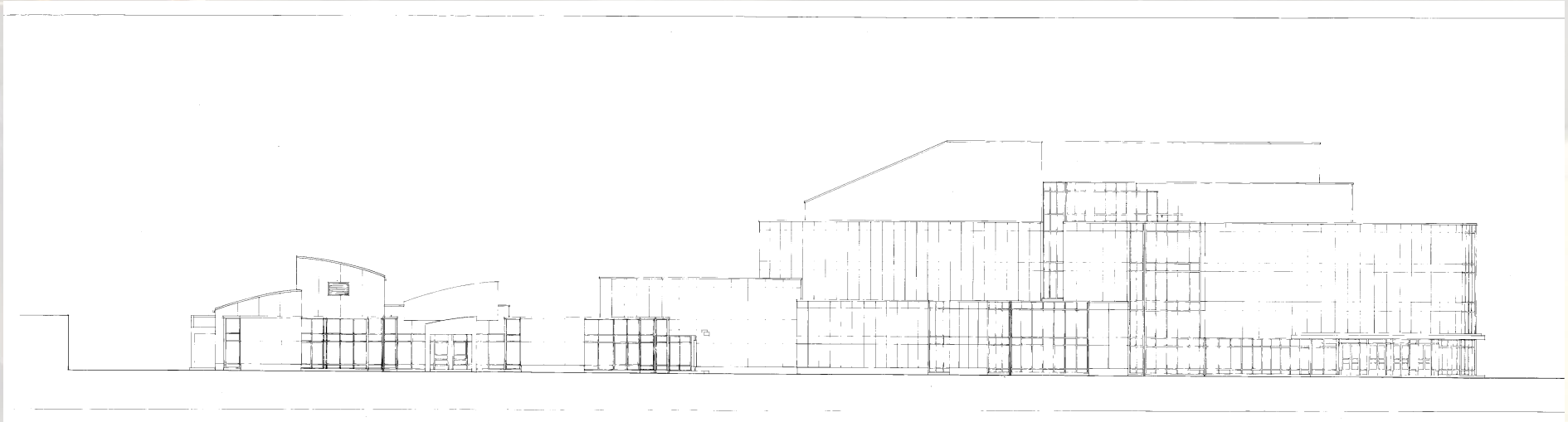
Kuva 67. Pohjapiirustus II-vaihe. (LOTA)

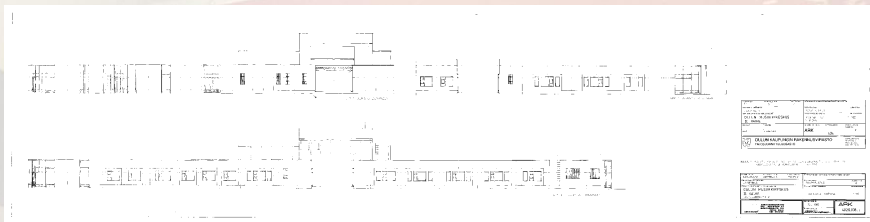
Kuva 68. Pohjapiirustus IV-konehuone. (LOTA)

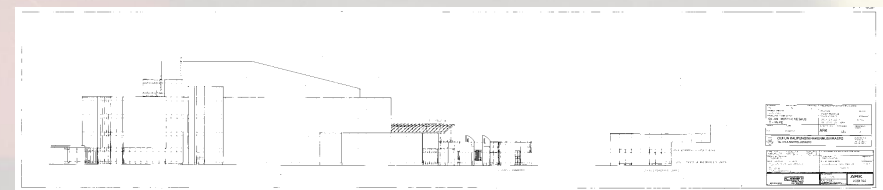
Kuva 69. Leikkaus II-vaihe. (LOTA)

Kuva 70. Julkisivu pohjoiseen. (LOTA)

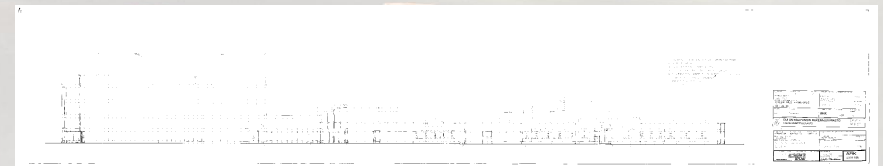
Kuva 71. Julkisivuja siipiosa. (LOTA)

Kuva 73. Julkisivuja saliosa ja lämpiö. (LOTA)

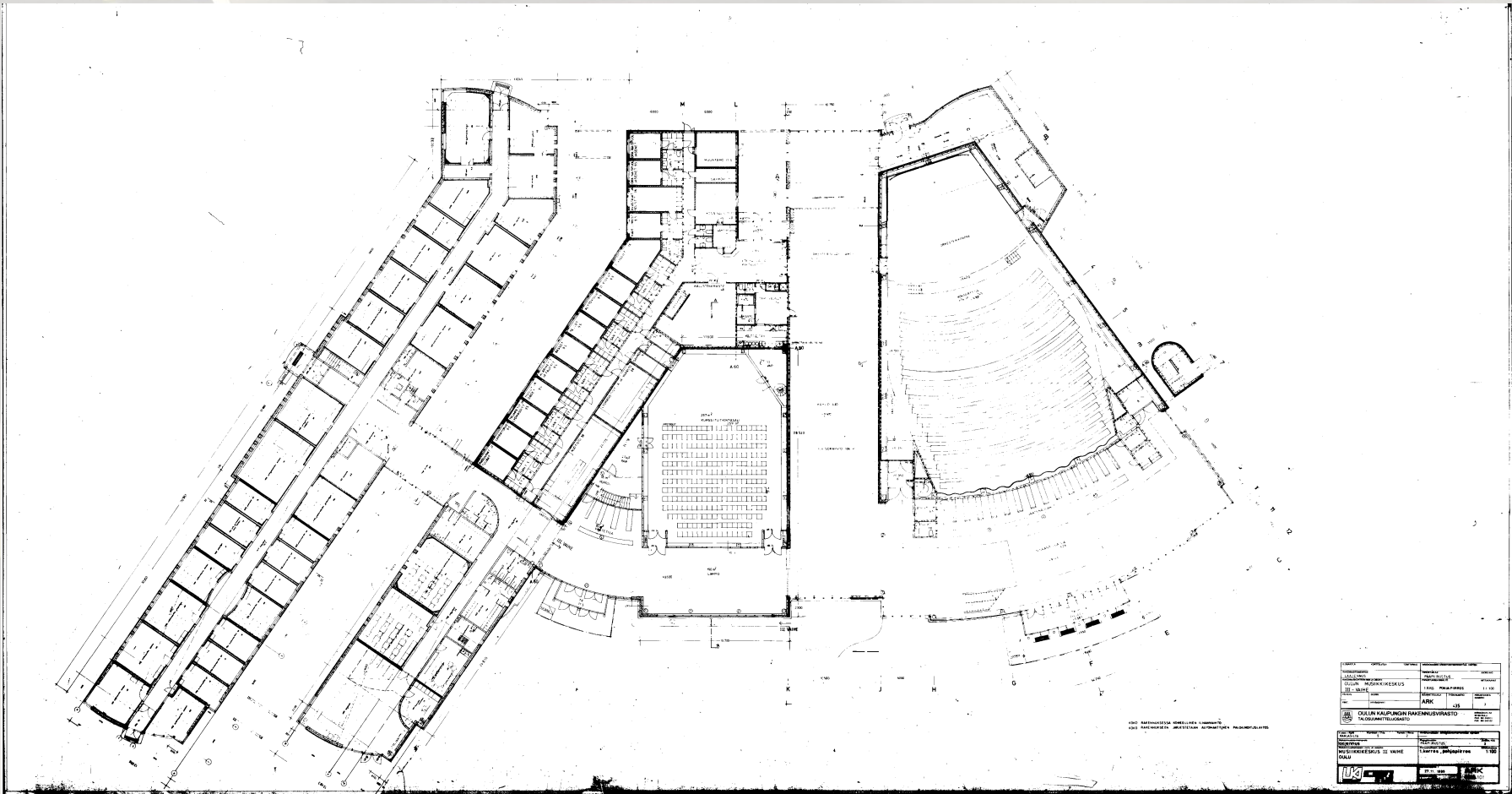

Kuva 72. Julkisivu koilliseen siipi 2. (LOTA)

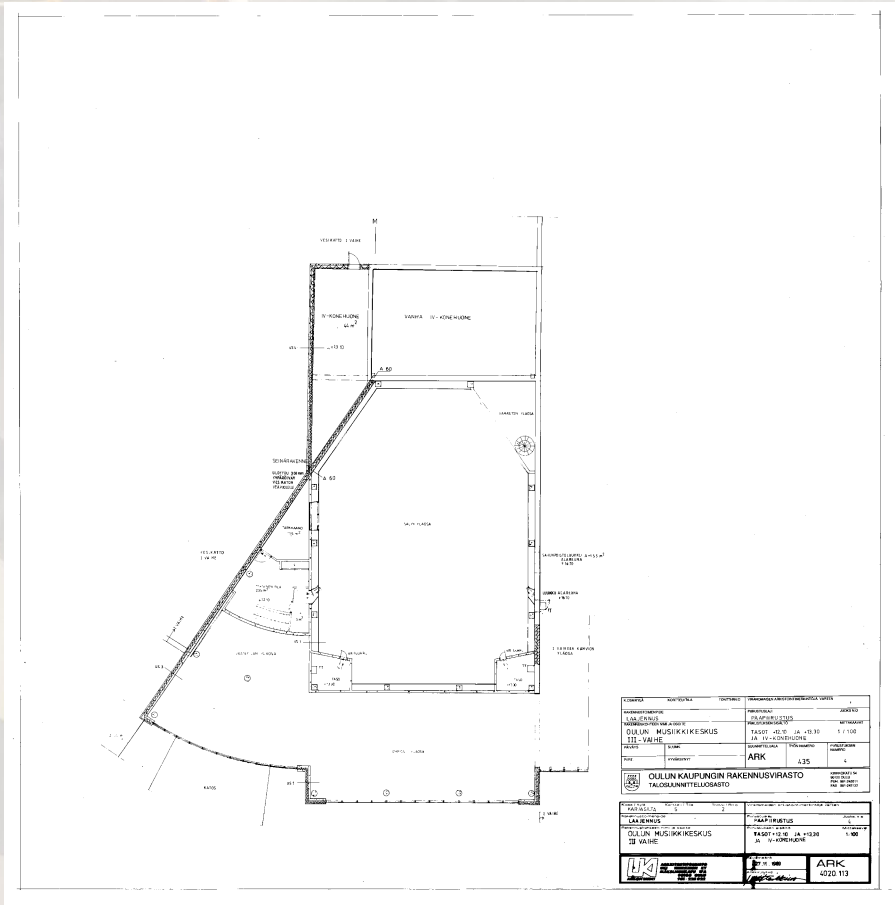

Kuva 74. Julkisivu itään. (LOTA)

3.VAIHE

Kuva 75. Pohjapiirustus 1. krs. (LOTA)

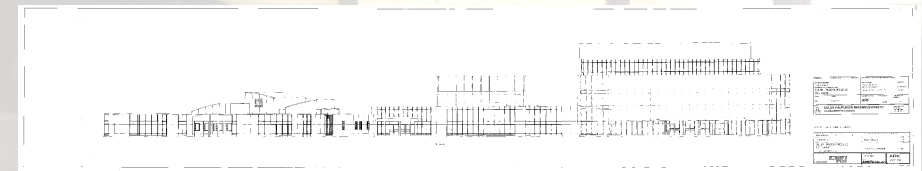
Kuva 76. Pohjapiirustus Tulindbergin salin yläosa. (LOTA)

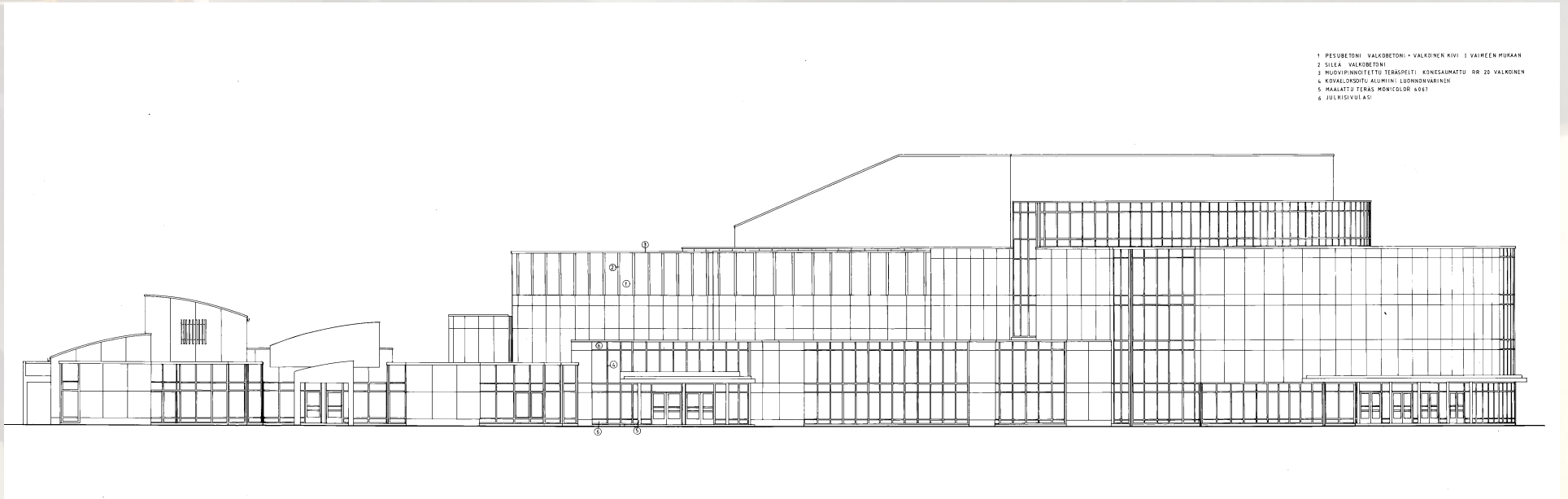
Kuva 77. Julkisivu koilliseen siipi 2. (LOTA)

Kuva 78. Julkisivu itään. (LOTA)

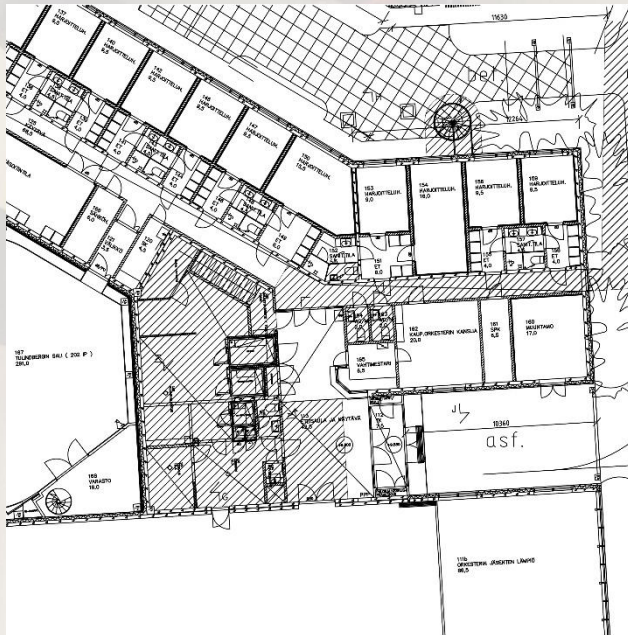
Kuva 79. Julkisivu länteen. (LOTA)

Kuva 80. Julkisivu pohjoiseen. (LOTA)

MUUTOSSUUNNITELMAT

Markku Palolan mukaan sisäseinien pintoja huoltomaalataan säännöllisesti. Käyttötarkoituksenmuutoksia ovat olleet keittiön laajentaminen viereiseen soitinvarastoon, esteettömän wc:n lohkaiseminen siivouskeskuksen viereen sekä vahtimestarien entisen työhuoneen pintaremontit, jotta Oulusinfonian hallinnolle saatiin ajanmukaiset tilat. Yleisötilojen marmorilattiaa on paikattu. Tekniset toiminnot kuten äänentarkkailu ovat siirtyneet ”piippuhyllyltä” eli teknisistä aitioista salin tasoon näyttämövarusteiden varastoon. (Piirustukset ja havainnot Markku Palolan johtamalla kohdekierroksella) Rakennuksessa on tehty vain vähäisiä miltei yleisölle huomaamattomia toiminnallisia tai teknisiä muutoksia.

Kuva 81. Keittiön muutospiirustus. (LOTA)

Kuva 82. Entinen vahtimestarien työhuone on kaupunginorkesterin kanslia ja alakattoremontin jälkeen orkesterin hallinnon käytössä. (HK)

Kaupunki teetti suunnitelmia uudeksi Kollaampuistoon sijoittuvaksi osaksi musiikkikeskusta 2000-luvun alkupuolella. Suunniteltiin kolmannen, 400–700 kuulijan salin rakentamista ja tiloja Oulun konservatorion pop- ja jazzmusiikin osastolle sekä hallinnolle. Rakennuksen nimi olisi muutettu Madetoja-taloksi. Hankkeen kustannusarvio olisi ollut noin 10 miljoonaa euroa, mutta se jäi toteutumatta. (Seija Kandelinin haastattelu 30.4.2019; Santapakka, Sanna-Leena 27.1.2009; Wikipedia [www.sivut Oulun musiikkikeskus](http://www.sivut.Oulun.musiikkikeskus.fi), viitattu 30.4.2019)

NYKYTILA JA SÄILYNEISYYS

Kuva 83. Madetojan salin eteläseinä sisältä. (HK)

Kuva 84. Madetojan salin permannon vasen sisäänkäyntiseinä. (HK)

Tyypillistä Madetojan salin arkkitehtuurille on aulan valkoisuus, marmorilattiat, pallovalaisimet; salin merbaumosaiikkiparketti, seinien akustoivat puureliefit, tähtitaivasta muistuttavat alasvalot sekä kanervanväriset kangasverhoillut istuimet. Lämpö on matala verrattuna aulaan. Parven muoto on selkeä ja puhdaslinjainen. (Ks. seuraavien aukeamien kuvat.) (Havainnot)

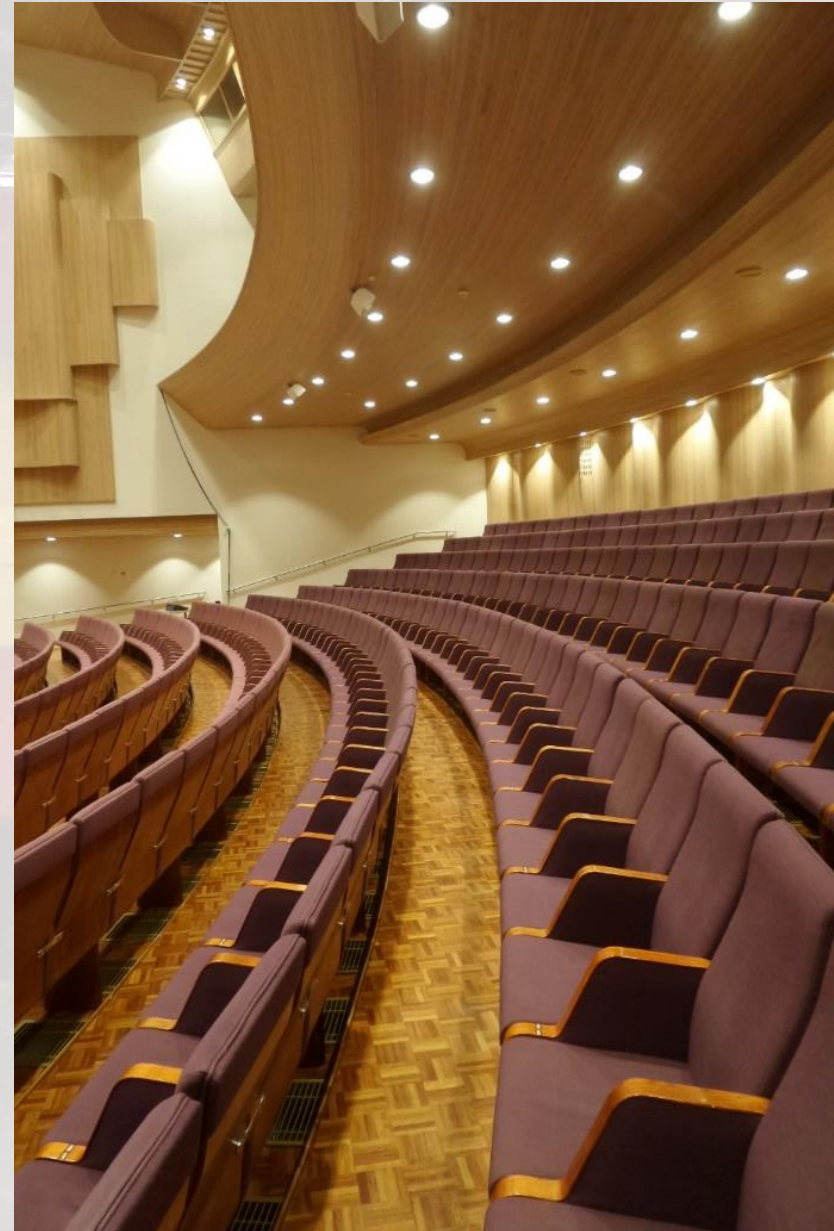
Orkesterin tilojen tyypillisiä rakennusosia ovat vaaleiden pintamateriaalien lisäksi, akustoivat levytykset seinissä ja alakatossa, valkoiset ikkunapuitteet, modernistiset laakaovet sekä kiintokalusteissa että väliovissa, alumiiniset peili-naulakkokalusteet. (Havainnot)

Konservatorion tiloissa Tulindbergin sali mukailee Madetojan salin materiaalivalintoja ja muotomaailmoita, se on ikään kuin pienennös isommasta salista. Pikkusalissa, urkuluokassa sekä nykyisessä kitara-luokassa on tyypillisyyssarvoisia lasimaalauksia, elektronisen musiikin luokan alakattoratkaisu on rakennukselle ominainen sekä vaaleanvihreät laakaovet ja puunväriset lakatut kiintokalusteet valkoisine kirjoitus- ja ilmoitustauluineen edustavat rakennuksen tyypillistä arkkitehtuuria. Alumiiniset pyöristetyt naulakot ovat tyypillisiä. Rakennuksen käyttäjät ovat eläneet siististi, kuitenkin tuoden omia irtokalusteitaan ja tekstiileitään. Musiikkikeskuksen saniteetitilat ovat vaaleasävyisiä. (Havainnot)

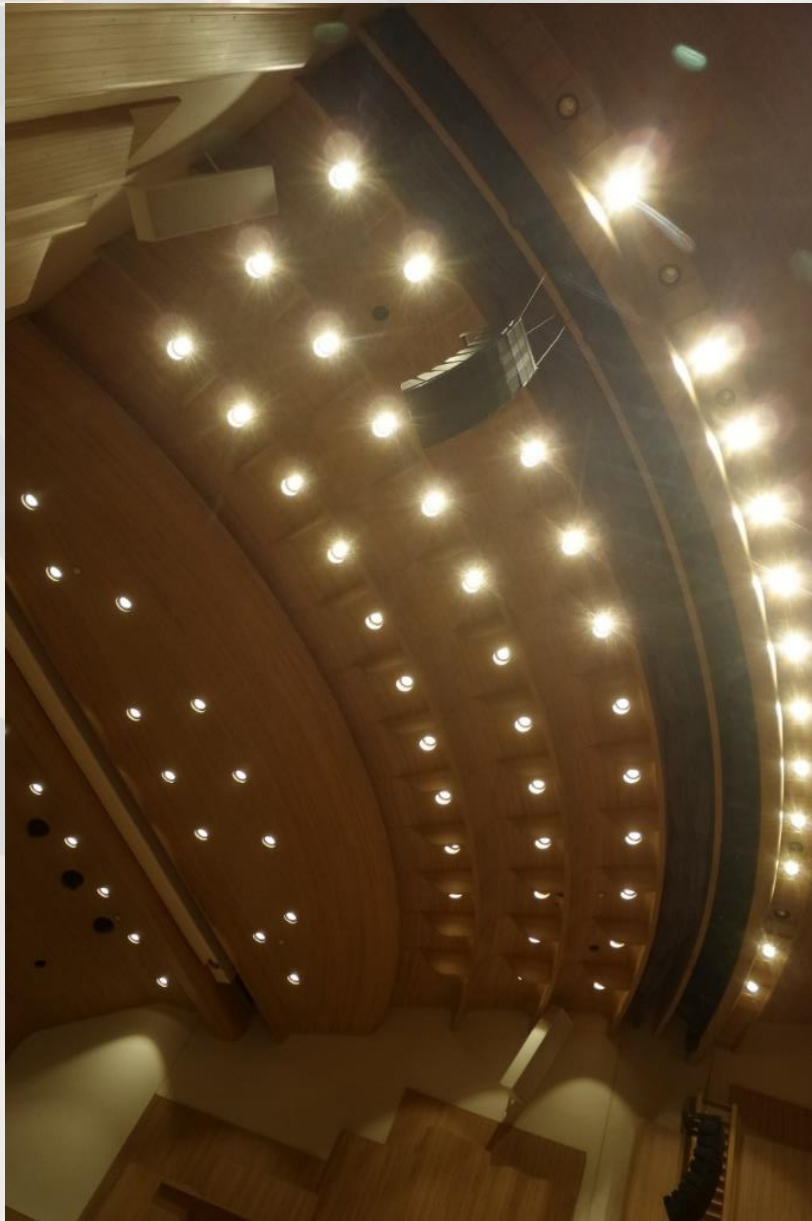
Valmistuessaan näyttämöllä ei ollut orkesterimonttua, joten musiikkiteatterin täydellinen esittäminen Oulussa on ollut haastavaa. Se on rasittanut oululaista oopperatoimintaa, koska parhaan akustiikan omaavassa salissa, Musiikkikeskuksen Madetojan salissa, ei ole paikkaa oopperaorkesterille ja kaupunginteatterin akustiikka on kuivahko puheelle sovitettu. (Jakkula 2002; Manninen 1995 ss. 327–346.)

Jo edellisissä kappaleissa on todettu, että rakennuksessa on tehty vain vähäisiä miltei yleisölle huomaamattomia toiminnallisia tai teknisiä muutoksia. Tilajärjestys orkesterilaisten huoneissa on erilainen nykyisin kuin rakennuksen luvanhakemisen pääpiirustusvaiheen aikaan. Esimerkiksi lyömäsoittimet ovat siirtyneet isompaan huoneeseen. Pintojen säilyneisyys on erinomaisen hyvä, koska huoltomaalauksia ja lattiaipaikkauksia on tehty säännöllisesti. Myös esimerkiksi Lautex-alumiinisäleiset alakatot ovat hyvässä kunnossa. Tällä hetkellä käyttämättömänä näyttäisi olevan aikaisemmat simultaanitulkkien ja äänitarkkailijoiden ikkunalliset aitiot parven päällä salin yläkerroksessa. Siellä sijaitsee ehkäpä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita teknisiä varusteita, joilla kirjoittajan tulkinnan mukaan voisi olla museoarvoa.

Pääsalin istuinten uusimisesta on teetetty suunnitelma, mutta sitä ei toteutettu. Arkkitehti Heikkisen haastattelussa kävi ilmi, että sisäarkkitehtuurin kantava teema lähtee rakennuksen tarjoamista katsomon istuimista (Matti Heikkisen haastattelu puhelimella 28.3.2019, ks. sivu 18).

Kuva 85. Madetojan salin permannon takaosaa. (HK)

Kuva 86. Madetojan salin sisäkattoa. (HK)

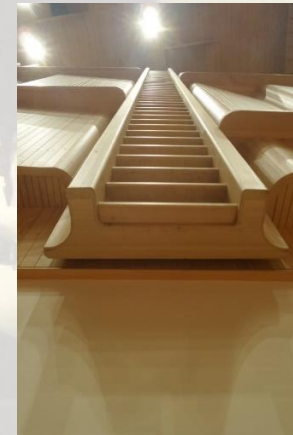

Kuva 87. Madetojan salin näyttämö harjoitustilanteessa. (SB)

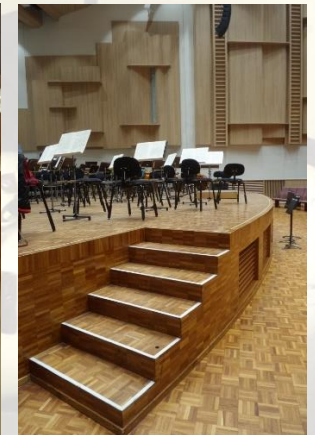
Kuva 88.

Mäntysisäverhouksia. (HK)

Kuva 89..

Tikapuuaihe. (HK)

Kuva 90.

Rampin porras. (HK)

Tulindbergin sali alakuvissa on abbreviaatio Madetojan salista yläkuvissa.

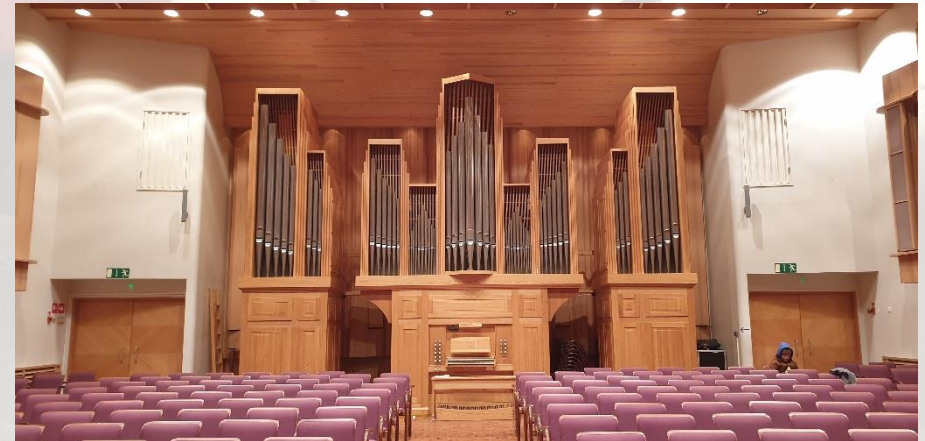
Kuva 91. Madetojan salin näyttämö. (LOTA)

Kuva 93. Madetojan salin takaosa. (LOTA)

Kuva 92. Tulindbergin salin näyttämö. (SB)

Kuva 94. Tulindbergin salin takaosa. (SB)

Kuva 95. Tulindbergin salin lämpiöaula kohti Madetojan salin aulaa. (HK)

Kuva 96. Aula konservatorion suuntaan. (HK)

Muiden kuin salitilojen säilyneisyydestä kertoo kuvakooste ss. 55–68.

Keväällä 2019 Tulindbergin salin aulan sisustusta muutettiin, jotta kahvilatoiminta voitiin aloittaa tilassa (ks. tämän sivun kuvat). Uusia kalusteita ovat korkeat pöydät ja jakkarat. Samalla penkit siirrettiin ikkunaseinältä vastaseinälle. (Havainnot)

YHTEENVETO

Kuva 97. Musiikkikeskuksen Karjasillan puoleista julkisivua. Huomaa toistuva kaariaiheinen betonielementti katoksissa ja porteissa. (LOTA)

Orkesteritoimintaa harjoittanut Oulun Musiikkiyhdistys perusti vuonna 1952 musiikkiopiston, jonka johtajana aloitti kaupungin sinfoniaorkesterin kapellimestari ja johtaja Urpo Pesonen. Hanke yhteisestä opetus-, harjoitus- ja konsertointitilasta syntyi ja kehittyi lopulta rakennusvaiheeseen.

Oulun musiikkikeskus rakennettiin kolmessa vaiheessa musiikin harjoitus-, esitys- ja koulutuspaikaksi Pohjankartanon koulukeskuksen yhteyteen.

Valmistuessaan ja koko käyttönsä ajan rakennus on tarjonnut tilat Oulun musiikkielämälle ja konserttitoiminnalle sekä tapahtumille kuten konferensseille ja messuille. Rakennus on tavallaan kaupungin edustustila.

Joitakin vähäisiä teknistoiminnallisia muutoksia on tehty ajan vaatimustason kehittyessä. Muutokset eivät näy arkkitehtuurissa. Rakennuskokonaisuus on tiloiltaan ja pinnoiltaan hyvin säilynyt, lukuun ottamatta joitakin orkesterilaisten tiloihin lisättyjä akustointilevytyksiä.

Historiallisesti musiikkikeskuksen rakennus kertoo jälleenrakentamisen asutuskauden jälkeisestä 1980-luvun nousukauden vaiheesta, jolloin saatiin Oulun musiikkielämälle tukikohta ja kaupungille edustustila, johon on sijoitettu arvokasta tekstiili- ja kuvataidetta. Rakennuksen käyttötarkoitus on vielä sama kuin valmistuessa eli konserttisali, musiikin harjoittelu ja opetus.

Leevi Madetojan kadulle vuosina 1981–1991 rakennettu Madetojan sali ja musiikkikeskus edustavat arkkitehtonisella tyylillään modernistishenkistä myöhäismodernismia, johon liitetään selkeä muodonanto, mutta kaarevat pyöristetyt loivat linjat ja hillityt vaaleat värisävyt. Arvokasta on kokonaisuuden hyvä lähes alkuperäisessä asussaan säilyminen. Se on aikakautensa eli lähihistoriamme arkkitehtuurin historiankirja. Rakennuskokonaisuudesta puuttuvat

postmodernismin yksityiskohtien runsaus ja figuratiivisuus, joten rakennus edustaa hyvin kehittynyttä modernismia, jonka ulkona ja sisällä toistuva soitinta muistuttava kaari- tai viuhka-aihe on postmodernistinen fragmentti. Marmorirouhepintaisia betonielementtejä on myös ulkopuolelta laatoitettu konservatoriosiiven sisäpihoilla. Tyypillistä talon arkkitehtuurille ovat myös valoa sisään antavat räystäslinjaan nousevat julkisivulasitukset. Ne antavat viitteitä kansainvälisestä lasiarkkitehtuurista ja sen ilmaisutyypeistä. Samankaltaisuutta kansainvälisten sisäarkkitehtuurin ilmaisutyyppien kanssa on myös aulojen materiaalisilla ja muotovalintojen kuva-aiheilla.

Sisäarkkitehtuurissa siirrytään esteettömästi samassa tasossa aulasta ja lämpiöstä salin permannolle. Arkkitehtoninen jäsentäminen tapahtuu materiaali- ja värimaailman avulla: vaalean kovahkoista auloista siirrytään konserttisalien sävykkäisiin pehmeämateriaaliin tiloihin ja konsertin päättyessä päinvastoin.

Korkea kerrostalon korkuinen salivolyymi laskeutuu konservatorion salin keskikorkeudesta opetussiiven yksikerroksiseen mittakavaan, joka ottaa kiinni ja muodostaa korttelin sisäkujan musiikkikeskuksen ja Pohjankartanon matalan lounaissiiven vastaparina. Keskiosassa pienemmän salin yläosan elementtijako on huomiota herättävä.

Oulun musiikkikeskus näkyy Taka-Lyötyn kaupunginosan katukuvassa merkittävästi tunnistettavana ja identiteettiä luovana muistijälkenä, joka on kaupunkilaisille tuttu osa Leevi Madetojan kadun sisäkaarretta.

LÄHDEAINEISTOA

Kuva 98. Konservatorion kuva-arkiston materiaalia. (HK)

Arkistot:

Kimmo Varjorannan arkisto.

Liikelaitos Oulun tilakeskuksen arkisto / Oulun musiikkikeskus valokuva- ja piirustusaineisto. sisältää rakennuspiirustuksia, tekstejä, valokuvia ja skannauksen kirjasta *Oulun arkkitehtuuria 1984*.

Museovirasto / Museoviraston Kuvakokoelmat / JOKA Journalistinen kuva-arkisto -> Kaleva.

Oulun Konservatorion kuva-arkisto.

Haastattelut:

Ahti Alatalon haastattelu puhelimessa 29.4.2019

Matti Heikkisen haastattelu puhelimella 28.3.2019

Seija Kandelinin haastattelu Konservatorion toimistossa 30.4.2019

Markku Palolan johtama kohdekäynti ja hänen haastattelunsa 14.1.2019

Kimmo Varjorannan haastattelu puhelimella 29.3.2019 ja sähköpostitse saatu kirjoitus 2.4.2019

Kirjallisuus:

Aho, Esko. Marjatta Metsovaaran Revontuli-kuvakudos entiseen loistoonsa. Sanomalehti Kaleva, 19.12.2007

Arkkitehdit Sarlin+Sopanen Oy & Studio Puisto Oy. POHJANKARTANON KOULU Rakennushistoriallinen selvitys. Oulun Tilapalvelut, 2016

Jakkula, Virva. *Oulun Konservatorio 1952–2002*. Oulun Konservatorio, 2002

Kaikkonen, Heikki. *Heikki Taskisen arkkitehtuuri – arkkitehdin elämäntyö*. OKU Publishing, 2012, 285 s.

Manninen, Turo. *Oulun kaupungin historia 1945–1990*. Oulun kaupunki, 1995

Niskala, Kaarina ja Okkonen, Ilpo. *UKI Arkkitehdit – Huomisen tekijät*. UKI Arkkitehdit Oy, 2009

Santapakka, Sanna-Leena. Laajennus toisi vauhtia vanhaan taloon. Madetoja-talo ottaisi erilaiset musiikkityylit, kongressit ja messut saman katon alle. Sanomalehti Kaleva, 27.1.2009

Turunen, Martti. Yhä enemmän maailmalle – UKI Arkkitehdit kasvoi suurimpien joukkoon. FORUM 24 Oulun seudun kaupunkilehti, 27.12.2018.

Vuojala, Petri. *Pathosformel Aby Warburg ja avain tunteiden taidehistoriaan*. Jyväskylän yliopisto, 1997

Sähköisessä muodossa olevat lähteet: Kaikkiin on viitattu 30.4.2019

https://fi.wikipedia.org/wiki/Erik_Tulindberg

https://fi.wikipedia.org/wiki/Leevi_Madetoja

https://fi.wikipedia.org/wiki/Oulun_musiikkikeskus

<https://www.oulunmusiikkikeskus.fi/kavijalle/tilat/madetojan-sali.html>

<https://www.oulunmusiikkikeskus.fi/kavijalle/tilat/tulindbergin-sali.html>

<https://www.oulusinfonia.fi/>

Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, <https://kartta.ouka.fi/ims>

Oulun kaupungin asemakaavoitus, <https://kartta.ouka.fi/ims/fi?layers=Asema-kaava%20Oulu&lon=Voimassa%20olevat%20asemakaavat&cp=7213500,476500&z=4>

Uuden Oulun yleiskaava, <https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uuden-oulun-yleiskaava>

wikipedian ja wikimedian kuvalähteet

KUVAKOOSTE

ULKOKUVIA

SISÄKUVIA

AULAT JA PIKKUSALI

KÄYTÄVÄT

OPETUSTILALUOKAT

ORKESTERIN TILAT

APUTILAT

PÄÄASIALLISET PINTAMATERIAALIT

Kuva 99. Orkesterin käytävän ja konservatorion välipiha vasemmalla 1. vaihe ja oikealla 2. vaihe, vasemmalla kierreportaat katolle. Huomaa porttien kaariaihe. (LOTA)

Tässä kappaleessa kuvilla esitetään
musiikkikeskuksen arkkitehtuurin ominaisia piirteitä.

Kuva 100. Orkesterin käytävän ja konservatorion välipiha, laatoitettuja elementtejä, huomaa katto-ratsastajan kaariaihe. (LOTA)

Kuva 101. Näyttämön takahuoneen ulko-ovi, huomaa katoksen kaariaihe. (LOTA)

Kuva 102. Konservatorion julkisivu Pohjankartanoon päin, laatoitettuja elementtejä. Huomaa katto-maailman toistuva kaariaihe. (LOTA)

Kuva 103. Musiikkikeskuksen etelänurkkaus Kollaani puistosta päin. Huomaa nurkan julkisivulasi-tuksen nousu räystääslinjaan saakka. (LOTA)

Kuva 104. Madetojan salin lämpiön porras ja käynti wc-tiloihin. Taustalla naulakot. (LOTA)

AULAT JA PIKKUSALI

Kuva 105. Madetojan salin kahviolämpöön Revontuli-tekstiiliteos. (HK)

Kuva 108. Madetojan salin kahviolämpö ja maalaukset. (LOTA)

Kuva 106. Konservatorion yhdyskäytävä. (LOTA)

Kuva 107. Konservatorion Pikkusali. (SB)

Kuva 109. Konservatorion Pikkusalin ovet käytävän päässä. (SB)

Kuva 110. Konservatorion opetuskäytävän länsipäässä on levennys ja puureliefit. (HK)

Kuva 111. Orkesterin käytävän ovet ovat harmaita ja valkoisia. (HK)

Kuva 112. Konservatorion opetuskäytävän ovet ovat vaaleanvihreitä ja odotustuolit ovat koivuisia. (HK)

Kuva 113. Trumpetinsoittoluokka. (HK)

Kuva 114. Trumpetinsoittoluokka. (HK)

Kuva 115. Pianonsoittoluokka. (HK)

Kuva 116. Pianonsoittoluokka. (HK)

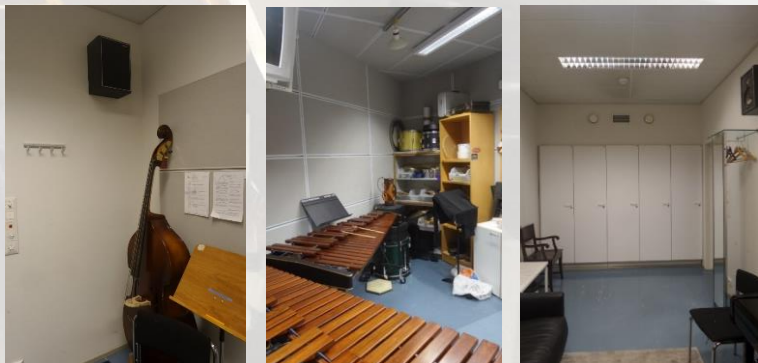
Kuva 117. Kitaraluokka. (HK)

Kuva 118. Urkuluokka. (HK)

Kuva 119. Urkuluokan ikkunamaalaukset. (HK)

Kuvat 120–122. Orkesterin soittajien huoneita. (HK)

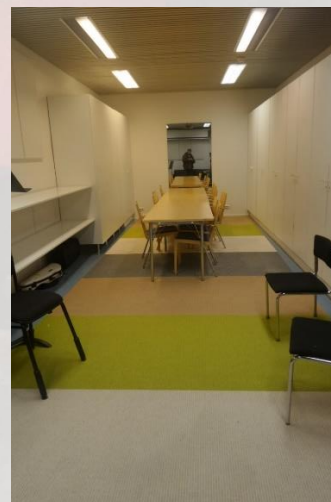
Kuva 124. Orkesterin sellonsoittajien huone. (HK)

Kuva 125. Osassa orkesterisoittajien huoneista on käytetty valkoista akustointilevyä. (HK)

Kuva 123. Musiikkikeskuksen alumiininen naulakkotyyppi. (HK)

Kuva 126. Nuotistihuone. (HK)

Kuva 127. Orkesterin johdon huone. (HK)

ORKESTERIN TILAT

Kuva 128. Madetojan salin yleisö-wc. (SB)

Kuvat 129 ja 130. Konservatorion opiskelijakeittiö. (HK)

PÄÄASIAALLISET PINTAMATERIAALIT

Kuva 131. Marmorirouhepintaa julkisivuelementin ulkokuoressa. (SB)

Kuva 132. Betonielementti ja -sauma. (HK)

Kuva 133. Ikkunasäleikkö. (LOTA)

Kuva 134. Räystäs. (HK)

Kuva 135. Sokkeli. (HK)

Kuva 136. Varastosisäänkäynti. (HK)

Kuva 137. Yleisösisäänkäynti. (HK)

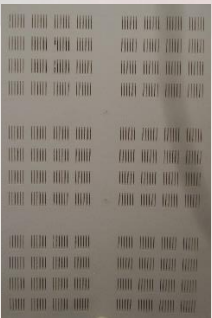
Kuva 138. Lasijulkisivu konservatorion kohdalla. (LOTA)

Kuva 139. Istuimen selkä. (HK)

Kuva 140. Sisäseinä maalattu. (HK)

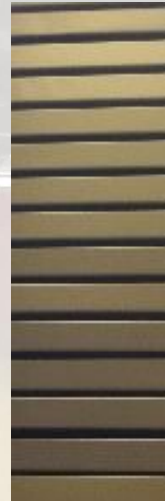
Kuva 142. Kipsialakatto. (HK)

Kuva 141. Lasitiiliseinä. (HK)

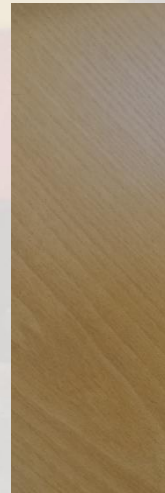

Kuva 143. Alumiinialakattoreikäpelti. (HK)

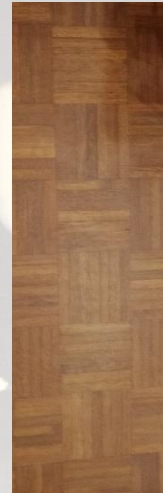
Kuva 144.

Lautex alakatto. (HK)

Kuvat 146.

Oviviilu. (HK)

147.

Lattiamerbau. (HK)

Kuva 145.

Ikkunapuite puu. (HK)

Kuva 148.

Lattiamarmori. (HK)

MADETOJAN SALIN TAIDETEEKSET

Kuva 149. Marjatta Metsovaaran kuvakudos "Revontuli" kuvassa oikealla elävöittää lämpiötä ja vaimentaa sen kaikuja, vasemmalla puolella näkyy lämpiön öljyvärimaalauksia. (HK)

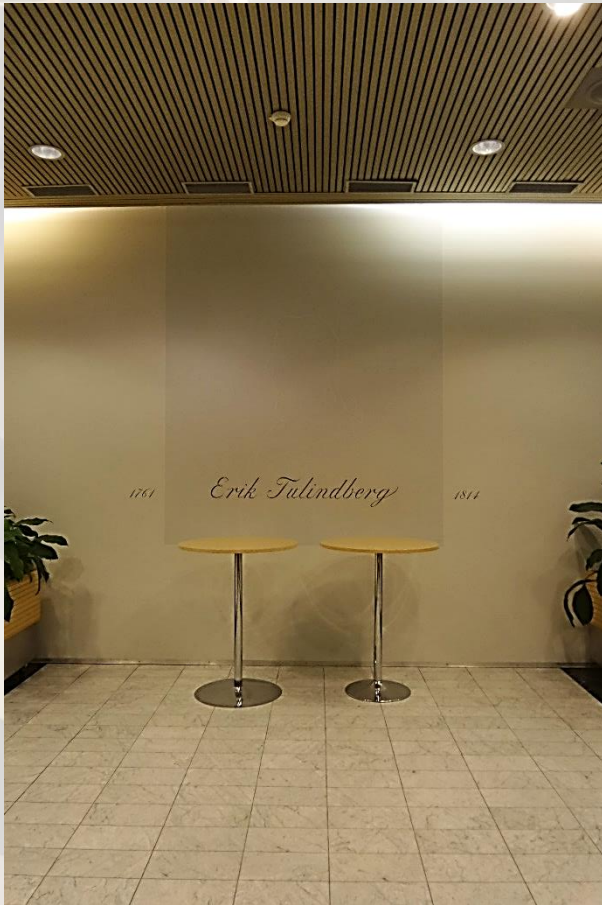
Madetojan salin ja Tulindbergin salin välissä sijaitsevassa kahvilassa sivuseinille on ripustettu Marjatta Metsovaaran kuvakudonnainen Revontuli, joka restauroitiin vuonna 2007 (Aho, Kaleva 19.12.2007), sekä Veikko Törmäsen, Juhani Hakalahden, Martti Mäen ja Juhani Tuomisen musiikkiaiheiset maalaukset. Matti Mikola on maalannut muotokuvan Leevi Madetojasta. Riitta Helevä on suunnitellut seinämaalauksen Erik Tulindbergin profilista. Orkesterilämpöissä ripustettuna on Irma Kulkasjärven Simpukkarijy. Kaikilla tekstiileillä on merkittävä akustoiva vaikutus talon sisätilassa, ja ne ovat tärkeä osa sisustusta, jota Marjatta Metsovaara on ollut suunnittelemassa. Aulan seinätilassa on Jukka Mäkelän yli 60 neliömetrin laajuinen maalaus Finale. Tapio Junnon pronssiveistos Ihmiskaari on aulan ikkunanurkkauksessa. (Niskala 2009, s. 226)

Kuva 150. Finale (HK)

Kuva 151. Pronssiveistos Ihmiskaari (SB)

Kuva 152. Seinämaalaus Erik Tulindbergin profilista on Tulindbergin salin eteisaulassa. Tulindberg oli oululainen kaupunkipoliitikko ja virkamies. (HK)

Kuva 153. Irma Kukkasjärven Simpukka-ryijy on ripustettu orkesterilämpöön. (HK)

Kuva 154. Oulun musiikkikeskus ja Madetojan sali Oulun keskustasta lähestyttäessä. (LOTA)